

Eredeti gyári védjeggyel ellátott

befőttes hólyagpapiros

különösen alkalmas befőttes üvegek bekötésére, mint számos év óta, ez idényre is legjutányosabb gyári áron kapható

POSNER KÁROLY LAJOS

papír- és íróeszköz cs. kir. udvari szállítónál. 1637

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten megjelent, s minden könyvkereskedésben kapható — az osztr. tartományok számára SZELINSZKI GYÖRGY cs. k. egyet. könyvtárosnál Bécsben I. Stefansplatz 6.

MAGYAR CSÓDTÖRVÉNY

1881: XVII. TÖRVÉNYCZIKK.

AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ JOGTUDOMÁNY IGÉNYEINEK LEHETŐ FIGYELEMBE VÉTELÉVEL

IRTA

Dr. HERCZEG MIHÁLY.

Ára füzve 3 frt.

Ára füzve 3 frt.

MAGYAR LESZÁMITOLÓ ÉS PÉNZVÁLTÓ BANK

Az aratási évad alkalmával ajánljuk a t. cz. te melők és kereskedők figyelmébe: több mint 400,000 métermázsza befogadási képességgel bíró

központi telephely Budapesten.

Hat raktári épület és egy nagy gabna Elevator áll készen termények és áruk beraktározására, kezeletére, kiraktározására vagy tovább küldésére a legjutányosabb díjak mellett.

Ajánljuk olcsó kamatláb mellett előleget a beraktározott, sőt már a szimunkre feladott terményekre.

Elvállaljuk a ránk bízott termények bizományban való eladását akár a vidéki álló-ásokról, akár pedig raktárainkból. — Ajánljuk továbbá teljesen felszerelt raktárainkat Szegeden, Barcsen és Temesvárt.

Vasúti és gőzhajózási vállalatok részéről fönt elősorolt vállalatunk kiváló kedvezményekkel bírnak.

Magyar leszámító és pénzváltó bank Budapesten.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárosnál kapható, — az osztr. tartományok számára Szelinszki György cs. kir. egyet. könyvtárosnál, Bécsben I. Stefansplatz Nr. 6.

TERÉZ

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

IRTA

ÁBRÁNYI EMIL.

Ára füzve 80 kr.

Ára füzve 80 kr.

ZORD IDŐ.

TÖRTÉNETI REGÉNY.

Irta

KEMÉNY ZSIGMOND

Három kötet.

Második kiadás.

Ára füzve 3 frt.

Kapható mind. jobb illatszerterében.

FONTOS

1194

AVOL-, RÖVID- ÉS GYÖNGE-LÁTÁSUKRA!!

A legjobb szemüveget nyújtja jótállás mellett

SOLOMONSON N. H. látászerző, váczi utca 19.

Leggazdagabb választék párisi színházi látások- és tábortávosvekből, 5—20 frt-ig.

Nagy választék amerikai emberi műszerekből.

PARIS

LE LAIT ANTI-PHELIQUE

ROUSSEAU, HALE, ROUGEUR, TEINT COPPREUX, RIDES, MAQUILLAGE, HIGIENES, HIGIENES, HIGIENES

Read at Cosmopolis, la Place de la Bourse, CASABLANCA

Kapható mind. jobb illatszerterében.

Alkohol, egyedül való olcsó

Beszerezési forrása

a legjobb országokból egyenesen behozott

nyers kávéknak

4 1/2 kilo tiszta gőngyályt tartalmazó csomagban az összesnek postai utánvétele mellett megköteli az alább jelzett kintő tiszta erőteljes, illatos, hamisítatlan fröjket, 1 kilo tiszta súlynak elvámolván, a megrendelő minden kiadásának hermentesítése mellett ára a következő:

Gyöngy Ceylon legn. kék 2.10
Gyöngy Costarica zöld 1.75
Gyöngy Manilla, világos 1.65
Ceylon Pa. legn. nagy. 1.78
Ceylon B. fin. zöld — 1.64
Mokka, valódi arabiai — 1.84
Afrikai Mokka sárga — 1.54
Mandó legn. aranyjára 1.60
Cuba, legn. nagy szemű — 1.80
Java, legn. zöld — 1.52
Dominó, világos — 1.46
Santos, kellemes íz — 1.38
Rio, világos nagy szemű — 1.32
Bahia, jó és erőteljes — 1.24
Jamaica, erős, finom — 1.28

Csemege borok

jótállás mellett valódi és kintő minden-é, édes, erőteljes.

Cyprius — 5.—
Marsala — 5.20
Malvoisie — 6.50
Malaga — 6.10
Lacrima — 7.40
Jamaica rum — 6.90

5 kilo súlyú hordókákban körülbelül 4 liter tartalommal, elvámolván és hermentesítve.

MAITI B. TRIESTEN.

THEDO tanár szakállhagymája,

legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szőrszálak növesztésére.

Számtalan vannak még legmagasabb rangú férfiak között is, kik sző szakállukat csupán a szőrszálak növesztésére. — E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növeszti, úgy hogy általa még 13 éves ifjak is a legviridibb idő alatt teljes szakállhoz jutnak, miköz a bizonyítványok ezrei is tanuskodnak.

Éder Ferencz gyógyszerész urak Brúnában.

A nekem küldötti **Thedo-féle szakállhagyma** kitűnőnek bizonyult, mit köszönetem mellett ezennel tudomására adok.

Miskolc, 1879. szept. 25-én. **Otpreda József.**

Fürst József urak Prágában.

Szíves köszönetem a **szakállhagymáért**; nagyon jónak találattam. Mindenkinék a legjobb letelek ajánlhatom.

Schwarzbach, 1875. febr. 25. **Hirt Károly** s. k. épít. vállalkozó.

Fürst József gyógyszerész urak Prágában.

A **szakállhagyma** joggal mondható csodaszert. Alig négyhetel használat után óramond látom régi óhajátomat teljesedőben menni. Kérem önt stb. Teschen, 1879. máj. 23-án. **Gindra Wenzel**, óras.

Valódi minőségben Budapesten csak **Török József** ur gyógyszerésznél kapható! Pozsonyban **Pistóczy Fülöp**nál, Mihalákapu. Temesváron **Tacsay István**nál. 1 csomag ára frt 2-10.

FONTOS

1194

AVOL-, RÖVID- ÉS GYÖNGE-LÁTÁSUKRA!!

A legjobb szemüveget nyújtja jótállás mellett

SOLOMONSON N. H. látászerző, váczi utca 19.

Leggazdagabb választék párisi színházi látások- és tábortávosvekből, 5—20 frt-ig.

Nagy választék amerikai emberi műszerekből.

ANDEL J. ÖVSZERE A MOLY ELLEN.

Moly elleni övszere a legbiztosabb védelmet nyújtja arra, hogy a teli ruhákba, szőrmékbe, butorokba, stb. a rendkívül kártevő moly ne fejezke magát; a leghatásosabb és legcsalhatatlanabb különlegességekből van úgy összeállítva miszerint annak biztos hatására teljesen számolható.

Ára üvegenként 25, 35, 50 és 70 kr.

ANDEL J. tengertüli rovarpora.

Nem tévesztendő össze a közönséges feregporral. A tengertüli por direkt készített specialitás az életet és irodalmat.

1579

biatos hatású. Alkalmazása új szerkezeti úlcó

fereg-porzó feskendő

Által történi. — Az említett por, mondhatni, természetfeletti erővel bír, kiirtja a **soloskát, bolhát, svábbogarat, mullakféregét, molyt, legyét és hangyaféregét**, egyáltalán az egész fereg létet csodálatos gyorsan, biztosan és pedig olykép, hogy a feregekből semminemű maradékot sem hagy vissza. Ára üvegenként, 20, 40, 60, 80 kr. és 1 frt. Egy darab feregporzó gép ára 45 kr.

Budapesten **Török J. gyógyszerész**nél, király-utca 12.

Továbbá B-Csaba: Badics. Besztercebánya: Göllner. Brassó: Jekelius. Eger: Köllner. Eszék: Dienes. Kalocsa: Horváth. Kecskemét: Katona. Komárom: Kovács. Léva: Medveczky. Losoncz: Kirchner. Miskolcz: Szabó. Gyula. Munkács: Taxler. N-Várad: Molnar. Pozsony: Pistóczy. R-Szombat: Liszka. Szarvas: Paris. Székesfehérvár: 9804. Dieballa. Zólyom: Stech.

28-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, JULIUS 13. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetők feltételei: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 2 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK egyéttel: félévre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 2 frt, félévre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 3 frt, Kétfoldi előfizetőkhez a postallag meghatározott vitelljű is csatolandó

GRÓF VICZAY MIHÁLY.

(1831.)

Mária Terézia és József császár németesítő törekvései nem maradtak befolyás nélkül a magyar középosztályra és a magasabb arisztokráziára. Az a nemzedék, mely e korban felnőtt, alig tudott magyarul, de az általános műveltség magasabb fokán állt, mint a közvetlen rá következők. A tudomány és a művészet ez időben az udvarnál is pártolásra talált. I. Ferencz német császár, Mária Terézia férje, tudományosan képzett fejedelem volt s komolyan foglalkozott az ásványokkal. Ő alapította a hollósi majolika-gyárat, a királyné pedig gondot fordított a képtár gyarapítására és föllállítására. A német irodalomban ekkor tüntek fel Wieland, Herder, Göthe, Schiller s utánok Kotzebue, a franciaiknál az encyclopaedisták mellett Voltaire és Rousseau befolyásolták az életet és irodalmat.

Mindennek hatása alatt oly nemzedék fejlődött ki hazánkban, épen a műveltebb és magasabb osztályoknál, melynek a nemzetiség iránt nem volt semmi érzéke, világpolgárok, kik a fölvilágosodásért rajongtak, a tudományosságot pártolták, gyűjteményekkel foglalkoztak, a művészetet előmozdították. A hollósi majolika-gyár csaknem minden felföldi városban utánzásra talált, gróf Pálffy fizette az operát Bécsben, herczeg Esterházy alapította meg a híres képtárt és a kismartoni zenekart, gróf Reviczky hozta össze azon nagyszerű könyvtárt, mely páratlan volt a maga nemében s melyet lord Spencer vett meg Angolországban, hol most is a magánkönyvtárak közt a bibliographiai ritkaságokra nézve a legelső. Báró Bruckenthal, gróf Teleki és gróf Széchenyi alapították a nagy-szebeni, marosvásárhelyi és budapesti könyvtárakat és muzeumokat. A műveltség araja megnyílt, de csakhamar véget is ért. A francia forradalom elérmitette a világot, a fejedelmek a tudománynak és fölvilágosodásnak tulajdonították a forradalmat, a háboruk elvonták a figyelmet az irodalomtól. I. Ferencz alatt a műveltség gyanút gerjesztett az udvarnál s különösen Martinovics póre után a durvaság és a tudatlanság tartattak a loyaltás jeleinek. Ferencz maga kijelentette, hogy neki nem kell tudós, csak jó polgár. Az arisztokráziának valósággal művelt, tudományt kedvelő, művészetet pártoló része visszavonult az udvartól és Bécsből, s Pesten és a megyékben

gyakorolta befolyását a társadalomra. Ez képviselte a magasabb művelődést, de e mellett tökéletesen ignorálta a nemzeti magyar áramlatot, mely erőben és kiterjedésben mindennap nevedezett a középosztály alsóbb rétegeiben, a nélkül, hogy a felsőbbek észrevették volna.

E felsőbbek közé tartozott gr. *Viczay* Mihály is. Egy régi, gazdag főrendi családnak képviselője, mégis az ujkor eszméinek hódolt, s fiatal korában József császár alatt magas helyet foglalt el a szabadkőművesek közt s képviselőjük volt a wiesbadeni kongresszusnál. Ez I. Ferencz uralkodása alatt gyanussá tette, s a közhivatalokból kizárta. Annál nagyobb volt

társadalmi befolyása. Híressé azonban gyönyörű gyűjteménye tette Hédervárt, a család ősi várában. Itt gyönyörködött különösen régi görög és római pénzeiben, melyek ritkább darabjainak megszerzésére sem pénz, sem fáradságot nem kimélt. Carroni, a tudós barnabita szerzetes, utazott a gróf költségén több évekig Olaszországban s a keleten e czélből, s később «Museum Hedervarium» ezim alatt kiadta azon éremgyűjtemény leírását, mely az európai magán-éremgyűjtemények közt, a század első negyedében az első helyet foglalta el. Carroni azonban nem állt az érem-tudomány újabb-kori színvonalán s a tudós Sestini megtámadta

GRÓF VICZAY MIHÁLY.

HAZAI IPAR

RIGLER JÓZSEF EDE

budapesti gyártelepének legújabb készítményei

ADRIA

ezimű csontszirű sima angol modorban készült igen finom és eleg. levél-papír, díszes dobozban 50 levél és 50 boríték.

Humoriztikus levélpapír,

a „Bolond Istók” és „Borszem Jankó” ezimű humoriztikus élelapok alakjaival.

Ezeket kívül ajánlom szintén saját készítményű sárgas angol modoru „Stuart” vagy francia modoru színes levélpapiraikat jelvényekkel u. m. Puszta élet. Hangjeggy és Virágposta eziműeket vagy pedig jelvények nélkül, melyek szintén nagy választékban kaphatók belvárosi raktáramban

kecskeméti utca 13-dik szám alatt.

Árjegyzékek kívánatra bérmentve. 1450

Gyártelep: VI. rózsza-utca. 55. sugárutól jobbra.

Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárosnál kapható — az osztr. tartományok számára Szelinszki György cs. k. egyet. könyvtárosnál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6

A LATIN NYELV SZÓTÁRA.

A KUTFÓKBÓL

A LEGJOBB ÉS LEGÚJABB SZÓTÁRIRODALOMRA TÁMASZKODVA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA

Dr. FINÁLY HENRIK.

Ára füzve 10 frt. 67 negyedréti iv. Félbörkötésben 11 frt

némely meghatározásait, minél fogva a gróf e híres régészeti megfigyelésére Hédevára, hová ez Olaszországból azóta többször ellátogatott s a Viczay-éremgyűjtemény ritkább darabjait s kiadatlan görög érméit több kiadványban ismertette.

Mihály gróf egyébiránt nem foglalkozott kizárólag csak érmék gyűjtésével. Nem kevésbé nevezetes volt vésették-gyűjteménye is, melynél azonban nem szorított kizárólag az antik művészet termékeire s gyűjtötte a XVI-ik század s újabb kor legszebb véseit is. Ez századok óta divatban volt a nagy uraknál, mindaddig, míg a huszas évek kezdetén Lajost, a későbbi bajor királyt, megszállták, midőn egy modern munkát réginek vélt s mint ilyen drágán fizették meg vele. Miután a féldrága kövek az idő semmi nyomot nem hagy, az ily csalódás könnyen megtörténhetik, különösen miután épen azon időben kintűn olasz művészek, név szerint a tyrolai Pichler-család tagjai, a művészet ezen ágára adták magokat s antik kompozíciókat is utánoztak kövsményeikben. Lajos király nem vett azóta soha többé vésett követ, azt állítván, hogy nincsen mód a vésett kövek eredetiségének bebizonyítására. A királyi szót hatott az arisztokratikus gyűjtőkre is, az intaglio és kameók gyűjtése egyszerre megszűnt s a vésett kövek piaci ára tetemesen lecsökkent. Csak a legújabb időkben jöttek ezek újra divatba s becsültetnek meg ismét művészeti értékök szerint.

Gróf Viczayt és barátait, a magyar arisztokráciának ama művelt részét, mely a kormánytól távol tartotta magát, herceg Metternich a titkos rendőrség által mindig szemmel kísérte, minthogy rokonszenvezésök az újkor eszméivel ismeretes volt, s összeköttetések követték minden udvari pletyka úgy, mint minden nagyobb esemény tudomásokra jött s élesen megíraltatták. Többen közülök naplóikban és leveleikben megőrizték az idők emlékeit egy későbbi kor történetének kutatói számára. Ez volt gróf Széchenyi István föllépése előtt azon arisztokratikus ellenzék, melynek az udvar sokkal nagyobb fontosságot tulajdonított és melyet sokkal nagyobb figyelemmel kísért, mint a minőt megérdemelt; mert nem volt a nemzetben semmi gyökere s arra hatni nem is akart, műveltsége és rokonszenve kozmopolita maradt, nem volt magyar, de az arisztokráciában ellensúlyt képezte az I. Ferencz idejében lábra kapott reakcionárius áramlatnak, ő volt az európai liberalizmus képviselő Magyarországon.

A hédevári kastély sokszor látott külföldi vendégeket, s gróf Viczay neve és híre hazánk határain túl nagyobb volt, mint magában az országban, hol a fölébredő nemzeti mozgalom figyelmét nem vonta magára. Közel 80 éves volt már midőn 1831-ben meghalt. Fiai és unokái nem hasonlítottak hozzá s más irányt követtek mint ő, a művészet nem érdekelte őket így a hédevári gyönyörű gyűjtemények legnagyobb része kéz alatt egy bécsi műáros kezére jutott, ki Rollin, híres párisi érem- és régiségáruval az üzletre nézve társaságba lépett s így a művészek, melyeknek azonban magyarországi vonatkozásuk nem volt, külföldi gyűjteményekbe jutottak, a római arany-érmék nagy része a francia nemzeti éremgyűjteménybe, melyet egy merész lopás épen ez időben erősen megecsesített.

Gróf Viczay csaknem utolsó képviselője volt a magyar arisztokrácia egy már nem létező típusának, a nagy műveltségű, kozmopolita érzelmű, a társadalomban ellenzékessé válnak, ki a tudományt és művészetet pártolja, s úgy az udvartól, mint a nemzetétől távol marad.

PULSZKY FERENCZ.

ÉVEK, ÉVEK . . .

Évek, évek, édes könnyelmű évek,
Óh, hogy többé már nem vagyok tiétek!
A nap küzdelme közt lellem kifáradt,
Ah! nem repittek többé lengé vágyak.
A kapzi vásáraz meglopta kedvem,
S nyugpontom nincs a szörnyű végtelenben!
Vigasz után törmén szegény magam,
S mind csak sivárabb lesz szívem, agyam.
A bölcselém fényű selymü nyom . . .
— Óh boldog évek! . . . édes szerelem!
Sejtlemes álmak holdas éjeken,
Fülmilés, mely kédje ringatott,
Csalogató, csengő vidám dalok.
Tiltott csók, édesmész ajkáról adva,
Széled szemek elbűvölő hatalma,
Üdvvel teljes, mosolygó éber álmak,
Melyek szívünknek mennyeket kínálnak,
S mikben behásozók látunk csupán
A sok nehézség, okos, bölcs év után,
S elvesztve, tán örökre eltemetve,
Óda szívünk zománcsa, fűrgé kedve:
Szegény lelkek félsír utánatok.
De ti, de ti már messze szálltatok!
S mit nem pótol a bölcsesség fénye:
Veletek szólt a szív hité s reménye!
— Évek, évek, boldog, könnyelmű évek,
Óh, hogy csak egyszer lehetünk tiétek!
Óh, hogy a kedv, ez illanó palack,
A gond rögön oly könnyen fatakad,
S míg átszivárogt rajta, fényes gyöngyö
A fájdalomnak lézen rezgő könnye! . . .

SIPOS SOMA.

HA NEM LESZEK . . .

Ha nem leszek, s kik most szeretnek:
Azok sem lesznek egykoron —
Órköve az emlékezetnek
Fog-e majd állni síromon?

Minek állna, mi haszna lenne?
Előbb-utóbb elporlanék;
Porló kővön az én nevemre
Ne találjon más ivadék.

Csiszolt márvány, arany fóliás,
Híűség a halál után;
Letörli az idő, ha nem más —
S rá bámul a tömeg bután.

Nevem ne legyen írva köre.
Nyugalmat úgy sem adna az . . .
Fuvhalmasan s légy álmot szöve
Szálljon síromra a tavasz.

Hozz rá minden év virágot,
Lágy pársitot — zöld takarót:
Rezdüljenek az akácfaék ott
S árnyuk védje a szunnyadtót.

S az akácfaék dúz lomboztatján
Pihenjen meg a holdárga . . .
Szécske szőjön a bokrok alján,
Dönögjön a szálló bogár.

Zengjen fölöttem este, reggel
Az éneklő fülemle,
Ott rakva fészéket, hozzám közel,
A temető gyepűibe.

Szülőföldem szabad feeskéi
Nyáron át látogatassanak,
S gyermekkoromból egy-egy régi,
Boldogabb napról szóljanak.

Szavok hozzám tán majd lehallik,
Mint egy áldó vigasztalás,
A rózsátó síromra hajlik
S nem éri kora hervadás.

És ősszel is, mikor lesárgul,
Marad bokrán pár zöld level —
Mely későn is, midőn alábbul,
Szálló illatban lebhen el.

Ifj. SZIKLAY KÁROLY.

A MAGYAR OPERA MULTJÁBÓL.*

A Schodelné aera.

Semmi sem világíthatná meg jobban operánk helyzetét a fejlődés első stadiumaiban, mint egy rövid párhuzam a pesti magyar és a német színház művészi eredményei közt az első évtizedben. Kétségtelen s föl sem tehető másként, mint hogy a pusztai számbeli külső adatok a német színház előnyére fognak hangzani, de a körülmények alapos egybevetője előtt, ki a mérő számszerűségeken fölül emelkedve, a tények okait fűrkészi s ez adatokat a magok természetes arányukban fogja föl, azonnal kivilágít, hogy még oly virágzó helyzet mellett is, minő a német operáé volt ez időben, az igazi dicsőség érdeme inkább az új nemzeti operát illeti, mint a mely a jövő zálogát hordta magában, míg a német színház láthatárán, bár alig észrevehetőleg, már a hanyatlás előjelei mutatkoztak.

Ugyanazon évtizedben, melyben operánk megalakult, első 13 előadásával a német színházban 31 operaelőadás állt szemben. A nemzeti színház 13 előadása azonkívül csak négy, a német színház 31 előadása ellenben nem kevesebb, mint 19 darabot foglal magában. Míg azonban a német színház eme műsoron levő 19 operája közül csak elenyészőn csekély számot, mindössze hármat találunk újat, s ezek a «Seerüben», a «Postillon» és «Macbeth»; addig a nemzeti színház mind a négy operája («Szévilai borbély», «Zampa», «Norma», «Montecchi és Capuletti») ott egytől-egyig újak, a legjobb érzellemmel megválasztottak voltak, közülök kettő még ma is műsoron van, míg a német színházéi közül egy sem élte túl korát.

Vegyük ehhez a műterök jelentékeny túlsúlyát a német színházban s a fennebbi eredmény értéke még növekedni fog szemünk előtt. Magyar színházi énekes mindössze négy volt, énekesnő, beleszámítva a drámai estéken szerződésileg közreműködni ugyan nem köteles, de azért ily irányban is foglalkoztatott Déryné, — szintén négy. Ezzel szemben már most a német színház opera-énekesének száma 9, énekesnőé pedig 8, tehát több mint kétszeres volt. Táncazemlékkel az új magyar színház ez időben még nem rendelkezett, holott a német operánál már 15 tagból álló rendes balletet találunk. Végül a zenekar állott a német színháznál 43 teljesen begyakorolt s a zenét hivatalosan illető tagból, míg a nemzeti színház egészen dilettáns zenekari tagjainak száma 28 volt, mely számmal ma teljes zenekari kíséretet adni is majdnem lehetetlenség.

Bajza maga beismerte az opera nagy fontosságát a nemzet művelődésére, de azért egy oly kevés érzéket tanusított iránta, mint Vörösmarty. Tanuja ennek Schodelnével szemben tanusított magatartása, kit kezdetben épen lapja magasztalt égig, sőt kissé tán érdemét túl is, később azonban mindinkább elhanyagolt s végül egészen antagonisztává lett. Az egy Toldyn kívül, a döntő kottéria többi tagjainak közönye, mondhatni érzéketlensége új operánk igényei iránt, ez utóbbi sorsára végzettség váltatható volna, ha nem lett volna a pesti magyar színháznak más, sokkal nagyobb fontosságú feladata is, mely mellett egyelőre még az opera érdeke is háttérbe szoríthatott — a nyelv művelése és ápolása, a nemzeti szellem hathatós terjesztése és fejlesztése, a mire mindenekelőtt a drámai előadások voltak hivatva.

Igaz, hogy a működés, melyet Bajzáék a magyar nyelv és drámairodalom érdekében kifejtethni véltek, már ekkor bizonyos akadémius czég alatt s nem egyszer épen nem előnyös merevség és kizárólagosság útján volt előkészítve. A drámaírálat évkönyvei nem egy kevésbé épületes dolgot mutathatnak fel, s ha a Hazucha «Halley-i üstökös»-ének s Munkácsy «Tündérkastély»-ának ügye oly elkeseredett polemikának volt előidézője, úgy ennek odumát nincs miért kizárólag ez utóbbiakra hárítnunk. Ismerjük Bajzáinak csöndes kedélye mellett is ingerlékeny természetét. Még azt is komolyan terjesztették akkor fölőle, hogy gyanuba véve Frankenburgot, hogy ő volt az, ki «Apoteosis»-ét, a «Nyugosznak»-ék, a hős fiak» kezdetű költeményt Károlyi «Koszorúja»-ban ki-parodizálta, távollétében kinyitatta ennek írszékénye fiókját. Mondják, hogy mikor a kérdéses kézirat töredékét csakugyan megtalál-

* Lásd a «Vasárnapi Ujság» f. é. 26-ik számát.

ták Frankenburg fiókjában, Toldy ezeket mondá neki: «Tudja az ur, hogy én tudok embert, a ki tíz pengő forintot ajánlott, hogy megverjek?» Lehetett az egész csak tréfa, lehetett túlzás, de még ha csak mende-monda lenne is, eléggé jellemző az akkori irodalmi viszonyok rendkívüli élességére s hozzájárul B. uja elhatározó lépése megmagyarázásához, mikor sok kellemtelenség után legjobbnak látta visszalépni a nemzeti színház igazgatóságától.

Egyéb okai is lehettek rá. Tény az, hogy Bajza a választmánynyal szemben tehetetlen volt. A táblabíró hang, mely ott uralkodott, a személyes érdekek és tekintetek szinval mő, ötti harcazi kedvét vették atól, hogy tovább is darázsfelekben tartsa kezét. Napokig nem ment a színház tájkára s a mint befolyása csökkent az ügyek vezetéseben, az azonban kezdett a fejlettség és a visszavonás elharapózni az intézet beleletében, mintegy örökli hagyományul szállva utódról-utódra, egész a legújabb időkig, midőn a mai régiménekre végre sikerült rendes mértékbe terelni a viszonyoknak ziláltságát. Összefüggésben áll a dolgoknak ez a fejleménye, sőt mintegy főirányvonalát teszi, azzal a harczzal, melyet Schodelné és köre s abban első sorban a híres énekesnő benső barátja, a választmány befolyásos tagja, Nyáry Pál érvényesítésök érdekében folytatott, tizenhat év alatt az armányok titkos szövédékének egész rendszerével négy igazgatót járattán le, ugmint Bajzát, Ilkét, Szentkirályt és Rádayt, egészaddig, ni a dolgok élére Nyáry Pál állván, benne a Schodelné aera betöltözést nyert, s a színház főképi drámai elsőrendű tagjai, mint Megyeri, Szerdahelyi, Telepi, Eder Lujza, László, Szilágyi, ügyöknek biztos vesztét látva, tömegesen készültek kilépni a társulat kötelekeiből.*

Bárminő vélekedéssel legyünk ma e szinval mögötti intrigák és érdekharok természetéről, volt azoknak egy melyebb jelentőségű oldala is, a mennyiben az opera és dráma küzdelmét tüntették végelemzésben elő. Schodelné pártja, az ő személyében egyszerűs mind egy jelző körül is tömörült, melynek sokat köszönhet az opera későbbi virágzása. Sok idegen erőt vonzottak ők együvé, mely végre is mind össze-

* A fentebbiek kapcsán kiegészítőleg még megjegyezzük, hogy Egressy, Megyeri és Szerdahelyi távozási szándékánál állítólag a pénzkerésés is szerepet játszott. Ugyanis a pesti színház országossá emelvény s alapjául 450 ezer forint szavaztatván meg, a főbb színészek fizetésüket fölemelteni kívánták s meglehetősen túlzó követelésekkel állottak elő. Vörösmarty — mint Gyulai írja a Vörösmarty munkáihoz csatolt jegyzeteiben, — álnév alatt éles cikket írt a színészek túlzó követeléseit ellen, s ugyanakkor saját V. jegye alatt utóiratot függesztett hozzá, melyben szelidíti némileg az előbbi cikket, de lényegét helyesli s ohajjja a felszólalás tövös hatását. A cikk meg is tette hatását s Fánegy, Barthánó mentegetőzve felelt rá. Vörösmarty Fánegy cikket következőleg vezette be: «Attól félve, nehogy személyek kiméltése mellett dolgot áldoztak fel. . . . kénytelen voltam Y urnak szóba hozott cikket, ki azt változtatás esetében nem akarja az «Atheneum»-nak átengedni, úgy mint írva volt, minden élességével közönség előbe hozni, a nélkül azonban, hogy a cikket egyes kitérésait, vagy annak hangját, akkor is helyeslem volna, vagy most, miután a vádakra fölvilágosítások következtek, helyeslem». Érdekes tudnunk, hogy itt Vörösmarty saját cikket cáfolja, a mit azonban nem kétszíniségből, hanem ellenkezően épen szerkesztői tapintatból nem irt alá. Tény, hogy Vörösmarty e cikket aztán sem vallotta be soha, sem magán, sem nyilvános körben, sőt minden munkái kiadásába sem engedte fölvetni.

Nem ily simán folyt le egy másik felszólalás, melyet ugyanez alkalomból «Változások a pesti magyar színházban» czim alatt tett közzé. Ebben a cikkben ő hozza először nyilvánosságra, hogy Megyeri, Egressy, Szerdahelyi stb. távoznai készülnek. Lehet, hogy ő sem tudott még semmi bizonyosat erről, sőt lehet, hogy épen némi tendenciózussággal hozta kapcsolatba Nyáry Pál igazgatóval lételevő, elég az hozzá, hogy a választmány eleve én érezté magát találva, s a helyett hogy cáfolatot küldött volna be, elnöke, Földváry Gábor alispán vallott parancsot eszközölt ki a megfétől a «káros», «hamis», «irágalmazó» cikk írója nevének kikutatására. A szerkesztők (Bajza, Vörösmarty, Toldy) közül egyik sem akart vallani, hanem együttesen, mint szerkesztőség felelősségét vállaltak a cikket, s ezt a lapban ki is jelentették. A magyar törvényesek azonban, mint a vallott parancsnak nem engedelmessékedők, mindhármokot beporították. A szerkesztők ügyvéde, Erdy kemény replikában ostromolta az ellenfelet, s különösen azt emelte ki, hogy a másodalispán, Simoncsics tagja levén a színházi részvény-társaságnak, érleltek föl s így nem lehet bíró. Mindhámba, az «Atheneum» szerkesztői 32 ft bírságban marasztaltattak el, mire Erdy megisméltető parancsot eszközölt ki a királyi táblától, a per deponáltatott s a felperesnek nem volt azt kedve újra megindítani. Ha a per rendszer után indul meg, ez lett volna az első sajtópör Magyarországon.

hatott abban, hogy az operát európaiabb, kultiváltabb színvonala emelje. Első operáink kezdetlegességét eléggé jellemzi az agondatlanság is, melylyel az idegen művek nyelvünkre átültetve lettek. A jó Szerdahelyi első operaszövegfordításain ma bizonyára halálra kacagnók magunkat. «A bűvös vadász» *fradjáistája* mellett, Freibeuter (kalóz) helyett, ilyen kitételek, hogy «képeket metsz» (Gesichter schneiden), «ellopja magát» (sich stehlen) csakugy hemzsegtek a gyorsan összetakolt fordítványokban. Nincs miért tagadnunk, hogy azon időben, midőn a fővárosban a legalaposabb zenebíró is, Saphir, idegen ajku volt, operánkra nézve a némelyek által régeszakolni akart kulzó nem-tieskedés egyértelmű lett volna a kínai fallal.

Schodelné művészi érdemei, bátran elmondhatjuk, hogy ritka tüneménnyel tették, első csapásra. Az Európa szinpadain akkortájban működött elsőrendű énekesnők mellett ő épen nem közönséges helyet foglalhatott el, minek következtében jellemzése közkifejezésként széltében mondogatták, hogy: «testének minden porcikája énekes», a mit aztán Toldy úgy parafrazirozott, hogy: «de minden hangja játszik is», s minek folytán könnyed fejszóvaló modorát énekes közben, mi neki oly jól állott, már akkor kezdtek fiatalabb énekesnők, mint Felber Mari, elvesse utánozni. De volt bizonyos tevékeny uralomöszönye, mely szeretett mindent a maga hatásöröknek leigáznai, s mely ha sokszor volt is kellemetlen galibának előidézője, de legalább nem engedte, hogy az operaugy lassanként elaludjék s éber mozgalmasságot fejlesztett mindenfelől maga körül. Déryné nem volt többé alkalmas hasonló szerepre, s a bájokban és hangban egyaránt hanyatló énekesnő még mindig visszautasította az öregb szövepeket, s koldusnó-kosztyúmban is libegő rőzsaszín szalagokkal ékített selyemkötényben tetszelgett magának és a közönség ama bizonyos tipikus részének, mely mindig a közhangulat után késelekedve sántikál egy pár lépéssel. Komikus az a vitája, melyet egy őzért megért kritikussal szemben hirlaplaj provokált, a midőn be-küldte köténytét az «Atheneum» szerkesztőségnek, egész számlát mellékelve hozzá, melyben törül-hegyre bizonyítgatta, hogy a damasztnak rófe csak 24 kr., s az egész kötény nem került egy forintjánál többre, a minél olesóbban már csakugyan nem lehetett volna kiállítani. A malicziózuskodó újságról (valószínűleg Csató Pál) azonban igen udvariatlan módon hódítá a maga részére a nevetéket, midőn egy adomával felelve, tréfásan ahhoz a kocsishoz hasonlítottá magát, ki, midőn gazdája megszólította: «Mi baja kendnek, János?» búsan szóltott vissza: «Jaj, tekintetes uram, csak nincs nekem azóta jó kedvem, mióta a negyven mázsás szekér átment a mellemen». (Czelzás Déryné nehézkes, elhízott természetére.)

Schodelnének könnyen sikerült férjét, a jelentéken Schodelt operai főrendezővé tenni s megvetni ezzel alapját a legmesszebbre menő klikk-uralomnak, melynek pártfogása a választmánynyal s főleg Nyáry Pállal mindent kivívhatott. Schodelnének köszönhetik idehivatásukat Conti és Bográn Ignác is. Ez utóbbinak első felépésekor Schodelné is játszóv, midőn a függöny legördülése után mindketten a lámpák elé hivatnak, a már akkor igen elkapott énekesnő nem állotta fenszóval is a közönség figyelmébe ajánlani pártfogoltját. Ez azonban több volt már, mint a mennyit a színház belügyei iránt egészen közönyös közönség is szó nélkül hagyhatott volna. A megbotránkózás kitérésői fogadták a kényeztetett kedvenc elbizakodott föllépését. «Ajánlja inkább magát az ifasszony» — hangzott fel itt-ott és Schodelné megsejyenyülve volt kénytelen visszavonulni. Másnap tüntetésre készültek, s a művésznőt kileptekor egy koszoru fogadta, apró, művésziileg elrendezett kis vöröshagymák fölőle, melyeket távolról bárki is virágnak nézhetett volna. A művésznő örvendezve nyult a koszoru után, hogy fölvegye; csak a mikor már kezében tartotta, vette észre az armányt. Elsáppadt, de csakhamar összeszedve magát, büszke daczozal fordult a közönség felé: «Létezem, ugmund, a haza előtárára, hadd lássák, miképp tiszteli a nemzet és becsüli meg művésznőt.»

Sértő és kegyetlen lehetett az ellenszenvnek ez a demonstratív nyilatkozata, de valjuk be, hogy az, a kinek szólt, sem volt válogatósabb modorában. Dölyfő és kihívó viselkedése minden érdeme mellett sem mulaszthatták el nép-szerütlenné tenni. Nem is említve a hírhedt Egressy-Schodel-féle perpatvart, mely számtalan viszály magvát hintette el az intézet kebelében, az, hogy Felber Marin nyílt szinpadon, ének közben, a közönség szemelátára miképp töltő boszuját, épen nem mutat arra, hogy ő a közönség iránt a maga részéről gyöngédséget tanusított volna.

Nem is nyugodhatott addig, míg e magaviselétér ki nem engedte a duzzogó közönséget. Nem volt fellépte, melyen futtyók és piszegetések ne fogadták volna. A közönségnek határozott kívánsága volt, hogy Schodelné, ki különben igen szeretett, bocsnajtot kérjen a FelberMarival előidézetelenét. Amakranczos énekesnő sokáig állott ellent, végre egy este, mikor a futtyók és piszegetések újra fölhangzottak, odalépett a lámpák elé, s felnyitva ajakát, elfogódott hangon kezdte rebegni: «Tisztelt publikum . . . Nem kellett tovább folytatni; a lovagias érzékű közönség, látva a jó szándékot, megelégedett ennyivel, fölmentette őt a további megalázkodástól s roppant tapsviharban s «éljen Schodelné!» kiáltásokban tört ki, a mi aztán újra helyreállította a békét. Később még meg is nevettek egymást, nevezetesen midőn egy férfiszerepben Schodelné Eder Lujzát úgy csokolta meg, hogy felragasztott bajuszának egyik fele annak orra alá ragadt, minek következtében mindkettőjöknek félbajuszukkal kellett hogy szerepeket végigénekeljék.

Az 1838 március 13-ika éjjele örök időkre emlékeztet marad operánk történetében. «Beatrice di Tenda» első előadása volt kitzive Schodelnével és Dérynével, s híre járt, hogy az előbbi ezüst koszorúval akarják meglepni tisztelői. Pest városa még soha sem látta addig a két jeles énekesnőt együtt játsznai. Minden zű megelt s zajos ovációk közepette folyt csaknem végig az előadás, mikor egyszerre csak, az utolsó felvonás kettős dala közben, a nézőtörene mozgás s suttogás támad. Eleintén azt hitték, hogy tűz van, de nem sokára meggyőződtek róla, hogy sokkal rémesebb, pusztítóbb a vesze, mely közelget. A Duná átcapott medrén, s néhány percz alatt óriási növe, elnyeléssel fenyegette az egész várost. Oda át a német színészek már bokán fölül játszottak a vízben, a színészek szerzetés szörták fölönycéket, rémülés fogott el mindenkit s alig játszták le az utolsó jelenetet, már a küszöbön állott az iszonyu katasztrófa, melyhez hasonlót a magyar főváros története nem mutathat föl.

Nincs miért időznünk a rémület e képenek leírásánál, ismeri azt mindenki *Jókai* remek leírásából, a «Kárpáti Zoltán»-ban, hol feledhetetlenül vésődött minden olvasó emlékezetébe a bátor orozlány, Wesselényi Miklós alakja, a mint izmos karokkal szeli csoloknak a dülő hullámokat, hogy a fuladók megmentésére siessen. Ismerhetjük Déryné Naplójából is, ki szemtanúja volt s csaknem áldozata lett a szörnyű enyhe. Elég azokra utalni az olvasót, ki maga előtt kívánja látni a csapás minden iszonyát.

Az év októza zavarok a pesti nemzeti színházat sem hagyta érintetlenül. Megfosztották a színház festőjét műhelyétől, s így huzamosabb ideig nem készülhettek új darabokra, a mellett, hogy a vész a süllyesztőket is összerongálta. De különben is, a mint a katasztrófa egykissé engedett, az összes Pesten lakozó vagyonsabb nép tömegesen hagyta el a fővárost. Schodelné külföldre utazott, s a színház egész ápril hó 16-ikáig zárva maradt s csak ezen a napon kezdtek meg újra az előadásokat, még mindig az átelt perczek izgalmainak hatása alatt.

V.

A HOLLANDI TRÓNÖRÖKÖS ÉS ANYJA.

Az orániai herceg halála esetleg nagy zavarok előidézője lehet. Az öreg királynak nincs több fia s bizonyosan nem is lesz. A hollandi trón így leányára jut. Trónörökösnek a király leánykáját, Vilma Helen Paulina Máriát tekintik, ki csak 1880. augusztus 31-én született s így még nincs négy éves. Ha e leányka nagykorúsága, azaz életének 18-ik éve előtt meg találva halni, a trónörökösödés ismét csak leányára jutna, mert a királynak csak nőveze, Zsófia hercegnő, ki jelenleg a szécszweimari nagyherceg neje. Érdekes, hogy még e

nő után is csak nő örökölhet, tudniillik Wied Mária hercegnő, a király unokanővére. E bajokhoz hozzájárul, hogy Luxemburg nagyhercegségben, mely jelenleg Hollandiával egy király alatt áll, az alkotmány szerint nő-uralkodó nem lehet s így ez ország az óriási ház másik ága, névszerint Nassaui Adolf herceg uralma alá jutna. E herceg 1866-ban vesztette el rangját, de azért most már teljesen kibékült a poroszokkal. Ily körülmények között nem csoda, ha maguk a hollandiak is aggódnak jövőjük fölött s különösen tartanak attól, hogy eddig féltékenyen megőrzött függetlenségük a hatalmas szomszéd német császárság által fenyegetve lesz, mely császárság előtt Hollandia hatalmas kikötői nagyon kapósaknak tűnhetnek fél. Egyelőre Luxemburgban a német befolyás túlsúlya lesz biztosítva s bármily kicsiny e nagyhercegség, Franciaország nem nézheti közönyösen, hogy a semlegesség itt is megszűnik s Németország ismét közelebb jut hozzá.

A kis leánya létezésé tehát, kinek arc-képét jelenleg mutatjuk be, Nyugat-Európa állapotára nézve nagyon fontos következményekkel bírhat, s ha tekintetbe vesszük, hogy a dúsgazdag Hollandia, világkereskedelmén kívül, különösen Kelet-Ázsiában, igen jelentékeny gyarmatokkal bír s e gyarmatok az anyaországgal együtt rövid idő múlva német protektorátus alá kerülhetnek, az örökösödés rendje a világtörténelemre nézve sem közönyös.

A hollandi törvények szerint a kiskorú trónörökös mellé előre ki kell jelölni a kormányzót, hogy a király esetleges halála zavart ne okozzon. Kétségtelen, hogy e tisztre a jelenlegi királynőt, a trónörökös anyját jelölik ki. Emma királyné, kinek arc-képét szintén bemutatjuk, Waldeck-Pyrmont herceg leánya, a nemrég elhunyt Albany herceg neje, jelenleg csak huszonöt éves és Vilmos királyllyal, kinek második neje, 1879-ben kelt össze.

A SZENT-ANTALI KOBURG-KASTÉLY.

Egykor a Koháryak, most a Koburg herceg kastélya teszi emlegetetté a hontmegyei Szent-Antalt. A hercegi pár gyakran időz itt, s ekkor hallja híret rendszeren a hírlapolvasó. A legtöbben nem is tudják hollétét, és nem is sejtik, mily regényes, szép vidéken van ez a kis tót mezőváros, melynek nevét voltaképpen csak kastélya után ismerjük.

Hazánk egyik legrégibb és leghíresebb bányavárosát, Selmezbányát, széles és jó karban tartott országúton kelet-déli irányban elhagyva, lejtősen haladunk az eleinte szűk völgyben. Kocsival alig fél óra alatt elérjük Szent-Antal első házait, míg azonban a tulajdonképeni mezővárosba jutunk, még jó darabot kell haladnunk, de utunk ezen utolsó részletén szemünk már csak előre tekint, mivel az ut délnek kanyarodva, mindig újabb és újabb festői részletek tűnnek föl előttünk, 500—650 méter magas hegyéggel lomberdővel, itt-ott tüllelűekkel tarkázva, a hegy oldalába épített szegényes viskókkal. Az ut mentén álló öreg, sugar nyárfák között, a hegy oldalán, lombos fáktól itt-ott

eltakarva fehérlik a Koháryak egykori kedvenc helye, a Koburgoktól is kedvelt szent-antali kastély.

A nyárfákkal szegélyezett ut még mindig a Selmezc patak itt szűk és mély medre mellett vezet, végre jobboldalt az utfélen egy kápolnát s ezzel egy hidat értünk. E hid felett szakad be a rohanó, néha borzasztó nagyságu köveket hömpölytítő kopolcsi patak.

A hidtól alig öt percnyi távolságra, váltakozó fehér-zöld színű (a Koburgok családi színei) korláttal ellátott uton az egy-emeletes, egyszerű, 1748 táján épült, 365 ablakkal bíró kastély elé érünk. Belépve a fehér-zöld kapu faburkolattal ellátott boltozatán, a tágas udvar közepén köböl faragott szökőkút fogad hydráival. A kapuval szemben levő udvari rész fölött egy kis tornyocska emelkedik s az alatta elterülő falon a kastély órája, egy esőmosta allegorikus képszo-

gyűjtött képek között szintén elég érdekes van itt.

A hercegnő szobájában is a fejedelmi hölgy által kedveléssel üzött festészet nem egy kellekével találkozunk. Mellette a szomszéd kis szoba Fülöp herceg dolgozó szobája. Falán Defregger, Makart híres képeinek és az a Makart-képeknek fénykép-másolatai. A tágas elfogadó szobában néhány nagybecsű régi olajfestmény köti le figyelmünket az izléses berendezés mellett. Az étkező terem, 6-német stílusban tartva, Hauszman műgyetemi tanár kitűnő izlésére vall, a pohárszerű goth betűs szellemes feliratok, s ugy ezen, mint az ajtó feletti polczokon ódon korsók és edények láthatók. A kastély ezen nyugati felében, honnét a legpompásabb kilátás nyílik a gyönyörű hegyes vidékre s az 1009 méter magas, bércecs Szittnyára, még több szoba van a hercegi család környezete számára.

A másik részen találjuk a családi képtárt, a híres Koháry-család érdekes, tősgyökeres magyar típusu arc-képeivel. Meg van itt örökítve egy kályhaellenzön a Koháryak egyik, mult századbeli kedvelt szakácsnője is, a mint a jó arcu öreg néni egyik kezében főzőkanalat, a másik kezében főzőedényt tart. Az elevenen festett alak már sokakat tévedésbe ejtett. A képtártól balra egy kis szobában sok érdekes régi holmit, hadifőlszerelési tárgyakat, természeti ritkaságokat, üveg- és porcellánedényeket és régi festményeket halmozta össze.

A képtárból jobbra a kastély északi felébe lépünk. A szöglet-szoba falát fatáblázat borítja, rajta nagy tükrök elhelyezve. Ezek egyikébe tekintve, nagy meglepetésünkre a kies fekvésű selmecei kálváriát pillantjuk meg. Vezetőnk nem mulasztja el figyelmünket az ajtó felett egy Murilló-féle fejű mellképre irányozni. Meg is sugja, hogy ez egy cigányleány képe, kit az egyik Koháry — ha igaz, az utolsó — nagyon kedvelt.

A termekben néhány uralkodónak — így az utolsó Koháry iránt nagy kegyü Mária Teréziának — arc-képein kívül a sok családi arc-kép, a Fülöp herceg által gyűjtött khinai és japáni drágaságok és a megboldogult Agost herceg által ritka szakértelemmel gyűjtött, nagy műértékkel bíró angol rész- és acélmetszetek gyűjteménye és a Fülöp herceg édes anyja — Lajos Fülöp utolsó francia király leánya — kézi munkái rendkívül érdekesek.

Kilépve a déli oldal folyosójára — melyről a gyermekek fölötté egyszerű lakosztályába, a csinos kápolnába s a mult századbeli vasnémetek arc-képeivel tele aggatott falu s a környezet által használt étterembe juthatunk — egy vasrácsos ajtón át a nagy gondal apolt parkba jutunk, s mindjárt a rózsákkal — a hercegnő kedvenc virágaival — díszlő nagy szőnyeg előtt állunk.

A park több holdnyi kiterjedésű s messze fel a hegyre s a kopolcsi völgybe húzódik. Vadregényes pontjai vannak, mint fenn a hegyoldalon az Eremitage, a kopolcsi völgyben fekvő tó, hol a hercegnő az evező sportnak is gyakran hódol. A tó vizét a kastély fölötti hegoldalra vezetik egy kis tóba s innét szám-

talán vizesést képezve, nagyobb tavon át jut le a kastély emeleti szintjén levő parkba, hol árnyas lombok alatt vígan játszadoznak a hercegi család szöke firtü, angyalképu gyermekei.

A jeles tájfestőnk, Telepi Károly festménye után készített rajz épen erről az oldalról tűnteti fel a kastélyt, kápolnájának tornyával s a háttér homályában kiemelkedő selmecei kálvária-heggyel.

A pompás jó levegő, falusi csend kedvessé tették e helyet a hercegi család előtt. Gyakran fölkeresik; gyermekeik pedig rendszeren itt szoktak nyaralni. A vidék népe mindig szívesen várja körébe a főhercegi párt, mert csak ők tudják, mennyi szenvedő nyomor, hány kiesorult köny köszönheti enyhülését a titkon gyakorlott jótéteményeknek.

Dr. TERY ÖDÖN V.

MIÉRT HALLGAT EDISON.

A figyelmes olvasónak, a ki érdeklél követte az elektro-technika gyors előhaladásáról

mindjárt kezdettől fogva szembeötlő aránytalansággal fejlődött, mert míg egyrészt az elektromosság gyakorlati alkalmazásának technikája erőteljesen, rohamosan előrehaladt és halad most is, addig másrészt az elektromos áram előállításának, illetőleg fejlesztésének technikája lassu lépést tartott, s ma is kevéssel van előbbre, mint évekkel ezelőtt és szemben az előbbinek fejlettségével nagyon feltűnő hátramaradásban van. Más szóval az elektromosság jelenlegi előállítási módja a gazdasági szükségletnek épen nem felel meg, az előállítás sokkal drágább, semhogy általános és jutányos alkalmazása szóba jöhetne.

Az elektrotechnika amaz állapotában, a melynek jellegét a képezte, hogy az elektromosságot galván-elemek által nyertük, az új, hatalmas természeti erőnek, az elektromosságnak, további, terjedelmesebb alkalmazása lehetetlen maradt, annak dacára, hogy a technika számtalan eszközt kitalált, a melynek segítségével az életben az elektromosságot fölhasználni lehetne, — ha rendelkezésünkre állott volna a szükséges nyers erő, elegendő elektromosság.

már előzőleg jelzett nagy hiány, a mely az elektromosság előállításának terén mutatkozik, nem csak, hogy pótolva nincs, sőt most még élesebben mutatkozik, mert azóta az elektromosság felhasználására vonatkozó technika folyton és nagyban előbbre haladt.

Vegyük csak közelebbről szemügyre az utolsó nagy lépést, az elektromos erő nyeresé- nek újabb módját, illetőleg annak fogatkozá- sáit.

Mint említettük, a mechanikai erőt ma már a célnak megfelelően át tudjuk villamossággá alakítani. Mechanikai erőt olcsón kapunk a víz esésénél vagy a szél erejéből. Azonban mindkettőt egyelőre csak korlátozott mértékben használhatjuk az elektromosság előállítására, legelőször már azért is, mert e tekintetben vizgazdaságunk még nagyon fejletlen állapotban van, azután pedig — s ebben rejlik főképp a nehézség, — mert mind a mai napig az elektromosságot a szélnek megfelelően nem tudjuk összegyűjteni, hogy ne mondjuk: fölraktározni. Ez az összegyűjtés a mechanikai erőnek elektromossággá való átalakításánál okvetlenül

A SZENT-ANTALI KOBURG-KASTÉLY.

Telepi Károly festménye után. Metszette Morelli.

szóló híreket, a mely hírek a közel multban annyiszor szenzációt keltettek a szinte egy egész uj, csodás világba vezették be képzeletünket, — bizonyára nagyon feltűnhetett, hogy a legutóbbi időben vajmi keveset, legalább a fölkelést, sőt fölcsigázott várakozáshoz mérten vajmi lényegtelen újságot hall az alkalmazott természettudomány oly hirtelen fejlődésnek indult ágáról, — az elektro-technika újabb haladásáról. A felbuzdulás első, zajos jelenségét most bizonyos kijezanulásnak látszó pangás követi. A tett ígéretek, életviszonyainkban jelzett forradalmak e szerint halasztást nyertek.

Mindkét jelenség, a fejlődés első stádiumának rohamossága és a jelenlegi csönösség, egyformán egy dolgon nyerik magyarázatukat, egy nagy bajban, illetőleg hiányban, a melyen segíteni kell és csak azután kezdheti meg az elektromosság a háztűz körül, a gazdaságban és az iparban ama áldásos és csodákat ígérő működését, melyet töle vártunk, s mely nagy részben csak ígért maradt.

Az elektromossággal foglalkozó technika

Nagy fordulat, óriási változás állott be a Siemens-féle elektro-dinamo-gépek fölállításával; innét számítható a tulajdonképeni elektro-technika. E gép által vált lehetségessé a természetben előforduló mechanikai erőket, minő a víz esésénél, a szél erejénél, a gőz feszélyénél aránylag olcsón és bármily mennyiségben kapható, átalakítani elektromossággá. Ez uton a drága és kényelmetlen galván-elemek helyett az elektromosság sokkal egyszerűbb s aránytalanul olcsóbb forrásához jutottunk. E találmány után történt az, hogy az elektromosság, mint szolgálatot tevő szellem a köztudatban is nagy hatalommá nőtte ki magát és világ-fölforgató jövőkép kecsgetett. A Siemens-fele találmány, melynek ugyan voltak elődjai és előzményei s mely tulajdonképen egy fejlődési láncolatnak utolsó láncszeme, fordulót pontot képezett az elektro-technika fejlődésének terén; ez volt az első hatalmas lépés előre, — de sajnos, mind a mai napig ez maradt az utolsó nagy haladás is.

A mint mai napig az ügyek állanak, az a

szükséges. A víz ugyanis éjjel-nappal folyik, de elektromosság nem mindig szükségeltetik egyenlő mennyiségben és erősségen, a szükséglet igen változó; nappal talán több kellene, mint a mennyit a víz, mint erőforrás nyújthat, éjjel pedig semmi, vagy majdnem semmi elektromos erő sem szükségeltetik. Látni való, hogy ez egyenlőtlenséget meg kell szüntetni és ezt csak úgy érhetnők el, ha sikerülne az éjjel előállított fölösleges elektromosságot összegyűjteni akképen, hogy azzal másnap a hiányt pótolhassuk. A víz gyakorlati alkalmazhatóságának alapfeltétele a nyert elektromosság összegyűjtése s ha ezt is kivittuk volna már, még akkor is évek, sőt évtizedek mulnának el, a míg a vizerő-források akkép kiépítve, szervezve lennének, hogy fölhasználásuk általános és jutányos lehessen, és sok idő telnék el, a míg a vezető hálózat elkészülne, a mely által bárki is az új erőforrásokhoz juthatna.

Sokkal közelebb fekszik a megvalósuláshoz az az eszme, hogy a víz és szél ereje helyett a szénben fölraktározott erőt kell az elektromos-

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Irta BESANT WALTER.

MÁSODIK FEJEZET.

A Forsterek.

Northumberlandban (hála istennek!) annyi a Forster, mint a Fenwick, vagy még több. Régen azt mondták (ámbar szentségtörés!): «Isten teremtette Ádámot és Évát — s aztán teremtette a Forstereket». Mert a család oly régi mint akármelyik Northumberlandban, sőt egész Skóciában, akár a Perey, a kik Sussexből, akár a Radlyffek, a kik Cumberlandból származtak. A Forsterek eredeti s ősz fészke Etherston volt, a mint egy régi családi gyűri (most a Forster János tulajdona) is bizonyítja, a család eredeti czimerevel az Adder-stone (Adder-kő) felirattal: a cimere egy kígyó, mely a bűvös követ tartja szájában. A család azonban több ágra szakadt, azon birtokok szerint, melyeket királyainktól egyes tagjai adományul kaptak; s ezek közt a bamboroughi ág, melyet sir John Forster alapított, a ki Erzsébet királyné alatt 27 évig volt a bamboroughi várkastély kormányzója, s kinek a fia, Kladius kapta Jakab királytól adományul a bamboroughi jöszöget s a kastélyt és majorházat, oly fontosságra emelkedett, hogy még az etherstoni törzs-ágot is túlhaladta. Mindazáltal szép dolog egy nagy család törzsejének lenni — s ezt az Etherstonban székelő Forsterektől a bamboroughi Forsterek sem tagadták meg soha.

Mint legtöbb northumberlandi család, a Forsterek is mindig számos ivadékkal voltak megáldva. Egyiköknek 21 fia s egy leánya volt, s e részben — épen Northumberlandban — sir William Swinburn multa csak felül, a kinek harmincz fia volt. Szép dolog, ennyi védőt és hű fiat adni a hazának s becsületben nevelni fel őket. Házasság által a Forsterek az észak majd minden nemes családjával összeköttetésbe léptek, ugymint a Crewe, Warton, Hilton, Ogle lordokkal; a Radlyffekkel, Swinburnokkal, Fenwickekkel, Greyekkel, Holwickekkel, stb. s e házasságok által sok főnemesi birtokhoz is jutottak. A mellett nemzedékről nemzedékre mindig tekintélyes közhivatalokat viseltek, voltak sheriffek, s a tartomány egyes kerületeinek kormányzói vagy bírái. Történetök bizonyos tekintetben magának Northumberlandnak, s így magának Anglia dicős s hatalmas birodalmának a története.

Ez elbeszélés czélja, a Forsterek egyikének, a bamboroughi ágból származó ifjabb Tamásnak a jellemét igaz világításba állítani. Nővére írja, s ki lehetne egy férfi jellemének jobb megítélője s hibéből rájövők, mint saját nővére, ki őt gyermekkorra óta ismerte, — míg a nő rendszeren csak férfikora óta ismeri férjét, — s a ki ennélfogva jelleme fejlődésében legjobban behatolhatott? — Bátyám, Tamás, a trónkövetelő hadait vezette, a szerencsétlen véget ért fölkelésben. E miatt sok megrovás is érte; és sok összehasonlítást tettek közte, s fegyvertársra, lord Derwentwater közt, és pedig az ő hátrányára. A Forster Tamás hoga nem is igényli bátyjának az elsőseget e jeles, sőt bámulatreméltó tulajdonokkal felruházott lovag fölött. De ha hűség, őszinte szolgálat-készség s önfeláldozás és érdek-telenség bírnak valami érdemmel, Forster Tamás emlékéitől az elismerést senki sem tagadhatja meg.

Az ifjabb Forster Tamás apja szintén Tamás volt, az idősb, az etherstoni ágból, ki magánember volt és semmi közhivatalt nem viselt, míg bamboroughi unokatestvérei éltek. Akkor a megye sheriffje lón s 1706 és 1710-ben a tartomány főnöke. A képviselőházban nem játszott nagyobb szerepet, mint egy tory- és high-church-parti nemes rendesen szokott; nem sokat beszélt, de mindig jól szavazott. Ezzel megszerezte magának azt a köztisztelést, melylyel a parlament legszívesebben adozik hallgató, de megbízható tagjainak. Már huszonegy éves korában megházasodott, nőül vévén második-unoka testvérét, a bamborough-i sir William Forster leányát, Francist. Ettől a következő gyermekei születtek, u. m. az előbb említett Tamás; aztán János, a ki most Etherston ura s Margit, a legidősb, most a stwardi sir William Bacon neje; Erzsébet és Vilmos, kik fiatalon haltak el, s végre Dóra, a legutolsó, a ki ezeket elbeszéli. E testvérek szerencsétlensége az volt, hogy anyjuk, a ki oly derék

és okos asszony volt mint szép, korán elhalt s mindnyájukat kiskorúan, engem, Dórát pedig még csaknem a bölcsőben hagyott, — apánkat pedig második házasságra kényszerítette. E házasság szomorúan végződött, mostoha anyánk véletlen halála által, s apánk új, harmadik házasságra lépett, bizonyos Lawes Borhála nevé, délvidéki — s rangján aluli nővel, ki még két gyermekkel ajándékozta meg, Ralfal, ki harmincz éves korában halt meg, s Marival, ki most a mr. Proctor neje.

Atyám jólelkű, kedélyes, békeszerető ember volt, a ki azt tartotta, hogy mindenütt jó, de legjobb otthon; a min nem is csodálkozom, mert etherstoni kastélyunk (melyben akkor lakunk) bár szerény és kisserű a nagyuri kastélyokhoz képest, kellemes és lakályos ház volt, kamra, pincze jól ellátva, elegendőleg nemcsak magunknak, hanem a vidékbeli vendégeinknek is, kik szívesen felkeresték otthonos tűzhelyünket s apámmal együtt élveztek az erős sört, a spanyol borokat s a bodor füstű pipát, melyekben mind nagy kedve telt az idősb Forster Tamásnak. Atyám, ha tehette volna, nem is mozdult volna ki hazulról soha, mert a parlamenti kötelesek teljesítése ép úgy terhelt, mint a hosszú és fáradtságos ut Londonba és vissza, de hiába, nemesség kötelez s egy régi angol nemes sem vonhatja ki magát a születésével és állásával járó kötelesek teljesítése alól.

Részemről azt hiszem, az V. parancsolat ellen soha sem vétettem, de habár az irámgyarazók e parancsolat nemcsak épen szüleinkre, hanem minden főlebbvalóinkra is kiterjesztik, nem hiszem, hogy a mostoha-anyákra is kiterjeszhető volna. S valóban, második mostoha-anyánk iránt (mert az első alig ismertük) mi gyermekek nem viseltünk valami különös tisztelettel. De ennek is ő maga volt az oka, mert ő sem úgy bánt velünk, hogy akár szeretettük, akár tisztelhetünk volna. Némén, Margit, a legidősb és legeszesib is köztünk, hamar felszabadította magát annyira, hogy fölve tette, akármit mondott neki; engem pedig, mint legkisebbet és leggyöngébbet, Tamás bátyám vett oltalma alá, a ki — mielőtt kinőtt a szidalom és virágcs alá, maga is megesküdt, hogy nem fogja tűrni, hogy Madame az ő kis Dóráját egy ujjal is érintse. Verje a maga gyermekeit a mennyit akarja, de a «mi anyánkat» ne bántsa. S ha Madame ezért panaszkodott atyánknál, jó atyánk is megemberelte magát s azt felelte neki: «kedvesem, legokosabb, ha kegyed nem bántja azokat a gyermekeket, meglátja, azok sem fogják kegyedet bántani». S mikor Margit némén férjhez ment, akkor az egész ház még csöndesebb lett s lassanként úgy beletörődünk egymásba, mintha csak ugyan idegenek lennénk, a kiknek semmi dolguk egymással. Tamás bátyám pedig engem, ha emiatt gyöngye szívem elkeseredett, csak igaz biztatott: «Ne bánj, Dórám, ha én nagykorú érek, elme-gyünk valahová, mert akárhová megyek én, téged magammal viszlek».

Mikor Hilyard ur, mint a Tamás nevelője, a házhoz jött, egyszerre jobbra fordult a dolog. Ez a derék ember jól értette a módját, hogy kell egy szeszélyes, indulatos és korlátolt eszű nővel bánni. Valódi megváltónk lett mindnyájunknak. Apámnak mulattatója, felvidítője; mostoha anyánkat apró szolgálataival annyira megnyerte s lekenyerezte, hogy az mindent az ő tanácsára tett; Tamás bátyám iránt elnéző jó barát; a szegény Jakabot sok veréstől és áristomtól megmentette; nekem pedig mindig mesélt, olvasott, sokat (ugyszólván mindent, a mit tudok, a mi ugyan nem sok) tőle s általa tanultam.

Anyánk után mi a bamboroughi Forsterektől származunk, a család ifjabbik — de vagyona által tekintélyesebb — ágából. Anyám, Forster Francis, idősb leánya volt nagyapánknak, sir Williamnak, nejétől Selby Dorottytól; összesen kilenczen voltak testvérek, köztük Vilmos volt legidősb, a ki második-unokahágát Forster-Berth Erzsébetet vette nőül s gyermektelenül halt meg 1698-ban, özvegye pedig Lord Stallwell ment nőül s a birtokból 350 font sterling jövedelmet húzott; aztán János, a második fiú, a ki nőtelenül halt el 1699-ben, harminczegy éves korában; Fernando, kiről mindjárt alább szólok; s végre a legfiatalabb leány Dóra, kinek születése anyjának életébe került.

Ez a Dóra, nagynémén s anyám hoga, a legbámulatosabb szépség volt, a kit a vidék valaha látott. S mivel a bamboroughi Forsterek,

FENWICK JÁNOS ELLENFELÉRE ROHANT, S ŐT FEKTÉBEN FELNYÁRSALTA.

ellenkezőleg az etherstoniakkal, mindig nagy házat tartottak s pazar életmódot folytattak, a vendég soha sem fogott ki a kastélyból és Dóra néménem mindig a legelőkelőbb imádók rajongták körül, kiknek hódolatát ő elfogadta, de szívét s kezét egyiknek sem adta. Mert mindenki belé szeretett, de ő egyikbe sem. Az öregek, őt látva, sajnálták, hogy mért nem születtek harmincz évvel korábban; a nők, hogy miért hamarkodták el házasságukat; a gazdagok biztak nagy vagyonukban, a szegények epedve sovárogtak a rázófény vagyon után. De célt egyik sem ért; mert a szép Forster Dóra minden sohajra és a leglángolóbb szerelmi nyilatkozatokra is érzéketlen maradt. Még tizenhét éves sem volt s már többet kikoszoróztak husz kérésnél s a vidék összes férfait kétségbeejtette. Nem mintha szívtelen lett volna, de mert fiatal és boldog volt s állapotát nem akarta másvalóval cserélni föl.

Tizennyolcz éves korában, egy konfirmáció alkalmával, lord Crew, a durhami püspök, meglátta, beleszeretett s megkérte kezét. A püspök akkor ötvenhat éves volt; s annál fogva nem csodálom, hogy nagynémén e tekintélyes kérés s visszautasította. A püspök, miután kosarat kapott a bájós Forsterleánytól, mellel fordult s a sir Hugh Tynt özvegyét, Penelopét vette nőül. De tíz év múlva a nő meghalt s a püspök, most már hatvanhat éves, újra megkérte az akkor már huszonnyolcz éves Dórát, a ki akkorra megtanulta a világot mindennek hiába-való és mulandó voltát, elfogadta az öreg, de még jó magabíró, a mellett gazdag és tekintélyes főpap ajánlatát s neje lón. Ő maga beszélte el nekem, sokkal később, a kétszeri megkérés és férjhez menetele történetét, mit soha sem is bánt meg s atyailag tisztelt és szeretett férje oldalán boldogul s nagy tiszteletben és a leggyöngébb házaságban élt.

Most meg csak azt akarom elmondani, hogy lett az ifjabb etherstoni Forster Tamásból — az én testvérbátyámból s e történet főszereplőből — bamboroughi Forster Tamás.

A megváltás ezerhatszázegyedik esztendejének augusztus hava 22-ikén Forster Ferdinánd, anyám fitestvérei közül a harmadik s az egyetlen, a ki életben volt még, parlamenti tag s a bamboroughi birtok ura, nagy társaságot vendéglélt New-Castle-ben, a «Fekete lóhoz» czimzett vendéglőfogadóban. Nem tudom mi okból eredő, de régi viszály volt közte s a rooki Fenwick János, szintén előkelő nemes ur között. Forster Ferdinánd igen engedékeny kedélyű, bocsánatra kész s haragot tartani nem tudó ur volt; szerencsétlenségre azonban Fenwick János épen annak az ellenkezője: baragos, boszúálló és alattomos. Igazi végzetes történet, hogy Fenwick épen azon a napon, mikor Forster a barátjaival mulatozott, történetesen szinten New-Castleben volt s meghallotta valaki-

tól (azt mondják, a bolond Hall Jakab sugta be neki), hogy ellensége a Fekete lónál lakomáz. Dühösen oda rohant s be az ebédlőbe, a hol azok semmi rosszat nem forralva, mulatoztak s durva szavakkal, kihívólag és sértőleg illette nagybátyámat. Ez a sérelemtől (s általában már a lakomától is) felhevülve, felugrott az asztaltól s megtámadta őt. A nyílt utcán mindkétten kardot rántottak s dühösen rohantak egymásra, köztük Hall Jakab is, vont karddal, hogy segédül szolgáljon a párbajban. De mielőtt összeesaphattak volna, Forster elcsuszott s a kövekre bukott. Borzasztó és vérfagyaláló, a mi most következtet, s mutatja, mire ragadtatja a dühös szenvedély még az előkelő származású embert is. Fenwick János elbukott ellenfelére rohant s őt, fektetben s mielőtt felkelhetett volna, orgyilkos módra felnyársalta. Mindenki megegyezett abban, hogy Hall Jakabnak meg kellett volna akadályoznia e gyalázatos gyilkosságot — de meg is lakolt érte, hogy ezt nem tette, mert a sors őt is üldözte egész életében. Fenwicket a rendőrség azonnal özöbe vette, elfogta s börtönbe kísérte; egy hónap múlva pedig elítélték a gyilkosságért s föl is akasztották.

A Forster Ferdinánd gyászos végének a hírét Hilyard ur másnap hozta meg Etherstonba, a hol e történet roppant megütődést szült. Atyánk nem volt honn s mostoha anyánk a hír hallatára így kiáltott föl:

«A Forsterek bizonyára valami nagy bünt követhettek el, hogy ily véget üldözi! Előbb Vilmos, aztán János, most Ferdinánd: mind három év alatt! S kilencz testvérből már csak egy él! Bizonyára, ez istenitélet!»

A mire Tamás, a bátyám: — Csálódnomnak még egy tagja sem hozott gyalázatot a többire, asszonyom, s remélem ez után sem fog.

— E gyászbeszéd, — szölt közbe Hilyard ur, — felelet elnyőssé válhatik az ön mostoha fiára nézve, asszonyom, t. i. Tamás urfira; mert ha Forster Ferdinánd ur végrendelet nélkül halt el, a mi nem lehetetlen, akkor utána lady Crew és Tamás urfi fognak örökölni.

— Ha Tamás, — mondá mostohának, — Bamboroughban örökölt, Etherstonból őt semmi rész sem illetheti. Ez a többi gyermekeké kell hogy legyen, bár hányan vannak is, és pedig egyenlő osztályban. A törvény nagyon igazság-talan a kisebb fiuk iránt, s ha egy nő ezt megdölné, soha sem adná rá magát, hogy második neje legyen oly férfinak, a kinek első házasságából fiai vannak.

Mi e kifakadásra mit sem feleltünk. — Öröklők vagy nem Bamboroughban, — kiáltott föl Tamás bátyám nemes fölhevülésében, — fő dolgom lesz, boszút állani nagybátyám gyilkosán.

— Nem úgy, fiatal uram, — szölt csitítólag Hilyard ur, — a gyilkos már el van fogva s elveendő érdemlett büntetését a törvény kezéből. Nagysádra egészen más feladatok várnak.

A holttestet Etherstonba hozták, a hol a Forsterek ősi sírboltja volt, hogy ott tegyek örök nyugalomra. Emberemlékezet óta hosszabb gyászkiéret nem volt látható Northumberlandban. Előli, mint főgyászolók, Tamás bátyám és atyánk mentek a koporsó után, kísérve anyi Forster ivadéktól, a nagy család különböző ágaiól, hogy egész hadosztály telt volna ki belőlök. (Dóra néménk s férje, a püspök, azonban nem voltak jelen.) Azután jött a vidéki nemesség s végre a közép, roppant tömegben.

A Hilyard ur fölvetése csakugyan valósult. Ferdinánd bátyánk nem hagyott végrendeletet s így minden birtokát lady Crew némén és Tamás bátyám örökölték.

— Na, Dórám, — mondá Tamás, — úgy lesz a mint beszéltek. Mihelyt nagykorú leszek: magammal viszlek Bamboroughba s elfoglalom a majorházat s együtt élünk benne, én meg te, kedves szép hugom! (Folyt. köv.)

A LONDONI KONFERENCIA.

A berlini kongresszus után, mely az orosz-török háború békekötése tárgyában ült össze, a hatalmak képviselőit az egyiptomi kérdés hozta ismét közös tanácsba. Anglia kívánsága volt, hogy konferencia legyen, s a konferencia Londonban ült össze, hosszas diplomáciai előzmények után június 28-án. Formalitásokból álló egyetlen ülésén kívül eddig még nem tudott tovább haladni. Második ülésének napja még most sincs kitűzve.

Az angol parlament egyik ellenzéki szónoka azt mondta, hogy Egyiptom az első lapot teszi Anglia hanyatlásának történetében. A londoni konferencia sem Nagy-Britannia sértetlen hatalmának fensége, hanem feltornyosult komor felhők árnya alá gyűlt össze.

Egyiptom régen európai gyámság alatt van. Az Indiába vezető szezui csatorna fölöttébb kívántatja magát az angoloknak, s habár francziák ásták, angolok tették rá kezüket. A faraók országának adóssága pedig annyi, hogy kamatokra kell jövedelme nagy része. Kairó ugy szólva nem annyira a khedive székhelye, mint inkább Európa államai hitelezőinek őrhelye. Anglia és Franciaország a legfőbb hitelező. A két állam közt forgott fenn a legtöbb véleménykülönbség is, a mit el kellett simítani, mielőtt a konferenciát összehívhatták.

Epen most, július 11-én két esztendeje annak, hogy Anglia hadihajói összebombázták Alexandriát, mert Arabi pasa és hivi tágitani akartak az angol guzson, mely Egyiptomot fojtogatta. Következett Arabi forradalom, Egyiptom megszállása angol csapatokkal; azután pedig következett Szudán forradalmak, a mit Anglia nem ismert föl veszedelemnek; lett pedig nagyon veszedelmes, s ma már odáig haragított, hogy Egyiptomot fenyegeti, nem enged ott valami biztos kormányformát létesülni; ott kell tartani angol hadihajókat, angol csapatokat; öldökölni ezer száma dárdás arabokat finom puskákkal és hátultöltő ágyúkkal, de a minek még nincs eredménye. A szudáni lázadás terjed, s a vérell áztatott csatáreken megint ott táboroznak a máhdi fölkelő csapatai. Hogy vajjon mi lett eredménye az angol fensőbbesség alatt vitt közigazgatásnak Egyiptomban, arról épen az angol lapok szoktak közölni nem valami öröndetes dolgokat.

Anglia nem képes egymagában helyreállítani a rendet Egyiptomban. Nyiltabban mondva, nem képes leigázni Egyiptomot. Kelene hozzá nagyobb haderő, mint a mennyivel rendelkezik, kellene hozzá sok pénz. Egyiptomból akadna katona; az igaz, hogy nem valami jeles; de ahhoz is pénz kell. Egyiptomra pedig Anglia nem akar költeni a maga zsebéből. Többet pedig már nem lehet kiereszokolni Egyiptomtól, mint a mennyit fizet eddig, mert hisz az adósságokon kívül fizeti az angol ágyú által Alexandriában okozott károkat és az összes hadjárat költségeit.

A konferencia fő tárgya tehát az, hogy Egyiptom pénzügyeit rendezze. Hagyja helybe, hogy Egyiptom 8 milliónyi kölcsönt kapjon; de mivel azzal megint szaporodik a költsége,

ság előállítására fölhasználni. A szén azon megbecsülhetetlen előnnyel rendelkezik, hogy általa minden helyen, a hol természetes nyers erőforrás nem folyik, vagy nem használható, ott is tetszés szerinti erőt erőforrásra tehetünk szert, a mennyiben a szénben felgyűjtött erőt, az elégetés által, mint hőt szabaddá tesszük. A nyert hőt a gőzgép segítségével mozgató erővé, ezt ismét elektromossággá, fényvé, stb. átalakíthatjuk. Így tehát az erő minden formája benne van a szénben, ugymint a hő, a mechanikai erő, elektromosság, fény, és pedig szállítható, eltartható, könnyen kezelhető alakban.

Ha már most a szént elektromosság előállítására akarjuk felhasználni, akkor kényszerítve vagyunk először is a szénben rejlő erőt a gőzgép segélyével mechanikai, azaz mozgató erővé átalakítani és ezután a dinamogép útján elektromossággá. A gőzgép e közelépése, nyilvánvaló, az átalakítási processzust bonyolultabb teszi.

De a hátrányoknak még ez a legkisebbike volna. Sokkal nagyobb baj az, hogy a gőzgép említett igénybevételénél a szénben fölraktározott erőmennyiségnek több mint kilenczszáz részét felhasználatlanul kárba vész és valóban ez az igazi oka annak, hogy a jelenlegi elektro-technika nem képes arra a közhasználatra, a melyre az elektromosság csodálatos hatásos előnyei szinte kényszerítik az embert. Az erők átalakításánál és átvitelénél, igaz, a veszteséget teljesen kerülni nem lehet soha; a veszteségi arány az elektromosságnak szénből való előállítására használtassék, annak daczára, hogy az átruházhatóság, biztonság és kényelmesség tekintetében jóval felülmúlja az erő többi formáit. Ehhez járul még az is, hogy maga a gőzgép drága, meg nem bízható és nagy gondozást igénylő műszer. Ez, egybevetve az előbb mondotakkal okozza azt, hogy az elektromosságot, daczára minden nagy előnyének, általában használatra behozni nem lehet, a míg az elektromosság előállításánál a gőzgépre szükségünk van.

E szerint tehát mindama örömteljes remény, a melyet az elektromossághoz fűztünk, megsemmisült? Az a lelkesület, a melylyel minden egyes vívmányát időzőltünk csak szalmaláng volt? Nem. Anyira rosszul nem állnak az ügyek, meghozza még a jövő mindazt, a mit vártunk, csak azt nem szabad kívánnunk, hogy a nehézségek összesége mából holnapra elháríttassék.

A gőzgépnél ugyan lényeges javítást már nem várhatunk, de oda fogunk jutni, hogy az elektromosság előállításával a gőzgépet egyáltalában kizárjuk, sőt valamikor a technika körében teljesen mellőzzük. A módját röviden jelezdük is.

Körülből 50 évvel ezelőtt Seebeck oly eljárás fedezett föl, a mely által a hőt közvetlenül elektromossággá át lehet alakítani és e fölfedezés alapján oly galván-elemet alakítottak, a mely a hevítés után elektromos áramot ad. Ez eljárás jelenleg ugyan még nagyon tökéletlen maradt, de legalább bizonyoságul szolgál a mellett, hogy a hő közvetlenül átalakítható elektromossággá, és így megnyerett a kiindulási pont, a melyről az elektro-technika tovább haladhat és arra törekedhetik, hogy ama hiányokat, a melyek jelenleg még az elektromosság előállításánál mutatkoznak, pótolja; az akadályokat elhárítsa.

A hőnek közvetlen átalakítása elektromossággá, ez az elektromosság győzedelmét jelenti, az elektromosság korának kezdetét. Edison is, kit nem régebben egyik amerikai lap tudósítója meginterviewolt, mert a nagy mester már oly régóta nem hallat magáról, azt felelte, hogy félre tett most minden találmányt, fölfedezést, telefont, mikrofont, photopont, izzó lámpát, stb. — mert mind ez semmi ahhoz a nagy problémához képest: fényből közvetlen nyerni az elektromosságot.

Ezen buvárokodik, azért nem hall róla semmit a világ. De hallani fog nemsokára. Bár úgy lenne. Akkor lenne igazában Edison a világ nagy jóltevője.

s Angliának is sok behajtani valója van még, hagyja helyben még azt is, hogy az eddig fizetett kamatokat leszállítsák.

Ez Anglia részéről természetesen önző kívánság. A maga érdeke benne a legfőbb. De még csak rövid idő előtt is Anglia nem engedett volna beleszólást Egyiptom ügyébe. Most hajlandó a bevételeket európai ellenőrzés alá helyezni; a szuezi csatornát semlegesnek nyilvánítani, az angol megszálló csapatokat három év múlva visszavonni. A konferencia tulajdonképeni tárgyánál fontosabb az, a mi függelék hozzá, ama diplomáciai kérdések, melyek megelőztek, s melyeket Angliának szorultságában felszínre kellett hozni, s Franciaországnak tetemes engedményeket biztosítani előre is. Az előleges tárgyalások soká kavarták mind Angliában, mind Franciaországban a közvéleményt.

Végre azonban június 28-án csakugyan összeült a konferencia az angol külügyi hivatalban. A fontos állami akció máshol pompára, ünnepélyre adott volna alkalmat. De London

ország részéről Waddington, Németországból Munster gróf, Ausztria-Magyarország részéről a gróf Károlyi Alajos, Oroszország részéről a csak nemrég kinevezett nagykövet, Staal, Olaszország részéről Nigra gróf, Törökország részéről Musurus pasa a konferencia tagja. Szakértőkül szerepelnek, de a konferenciának nem tagjai: Baring, kairói főkonzul (Anglia), Bli-gnières (Franciaország), b. Vecsera (Ausztria-Magyarország), Derenthall (Németország), Blum pasa és Tigran effendi pedig Egyiptomból. A konferencia jegyzőket is választott, kik a tanácskozásban mint titkárok vesznek részt. Első jegyző Currie Fülöp lett, ki a berlini kongresszuson mint Beaconsfield és Salisbury kísé- rője, kiuntette magát; a helyettes jegyző szerepe, mely jobbadán a francia stílygyakorlatok javításából áll, mint mindenütt, ugy itt is a francia nagykövetség első főtákarának jutott, tehát most d'Aubigny grófnak. Segédtitkárrá Villierst választották, ki a külügyi hivatalban is ezt a tiszteletet viseli.

EGYVELEG.

* Mintegy nyolczszáz templom égett el az utóbbi kilencz év alatt az Egyesült-államokban. E rendkívüli körülményt jó részben a hiányos fűtési szerkezeteknek lehet tulajdonítani.

* Az angol kormányt ily naiv módon védi egy indiai lap, mely az oroszok ázsiai fenyegető fölléptét fejtegeti: «Midőn az angolok Indiába jöttek, rabolni kezdték az országot, de most már ki vannak elégtve. Ha most az oroszok jönnek, azoknak igen éheseknek kell lenniök. Az ind faj értelmes és ezért a jóllakott óriás kígyót inkább fogja szeretni, mint az éhes kígyót, habár az előbbi talán nagyobb is.»

* Női olvasótermet nyitottak meg nemrég Kalkuttában a benszültött nők számára. E nevezetes újításnak nagy hatása van, igen sokan látogatják.

* Az ember fején levő hajszálak száma egy angol orvos szerint rendszeren 127,920. Számítása szerint ugyanis egy rendszeren kifejlődött férfi vagy nő fején egy négyszögű helykenyi területen 1066 hajszál van s a fejen mintegy 120 négyszögű helykenyi területen nő haj. Kinek ügyes keze van, ennyi szálat 24 óra alatt összeszámíthat.

Musurus pasa (Törökország).

Nigra gróf (Olaszország).

Staal (Oroszország).

Károlyi gróf (Ausztria-Magyarország).

Munster gróf (Németország).

Granville lord (Nagy-Britannia).

Waddington (Franciaország).

Childers (Nagy-Britannia).

AZ EURÓPAI KONFERENCIA TAGJAI.

sok nagy esemény színhelye. A nagyhatalmak képviselői minden feltűnés nélkül mentek a Downing-streetre, mintha csak theára hivta volna őket össze lord Granville külügyminiszter. Egy kis csoport gyűlt össze csak a Downing-streeten; s legfeljebbnek találta a török követ piros sikkját és a német követ fehér czilinderét. Legelőször is Granville magán termébe siettek a követek, ott bemutatatták megbízólevelüket, azután pedig a tanácskozási terembe mentek át, hol Granville, mint házi gazda, elfoglalta az első helyet, s előterjesztette az angol kormány iratait Egyiptom pénzügyeiről, a tervezett 8 millió kölcsönről és a kamatok leszállításáról. Természetesen, ezeket nem lehetett azonnal tárgyalni, hanem tanulmányozni kell előbb, s erre nézve az illető követek pénzügyi tanácsosaiból alakult szakértő bizottság. Az még mindig tanulmányoz.

A konferencia tagjai a nagyhatalmak londoni követeiből állanak. Angliát a külügyminiszter és Childers pénzügyi tanácsos képviseli. Angliának tehát két képviselője van; a többi hatalmaknak azonban csak egy. Francia-

Az első ülés után Waddington azonnal haza sietett Párisba, hogy személyes előterjesztést tegyen és személyes utasításokat hozzon, mert Franciaország nem tartja hitelesnek az Egyiptom pénzügyeiről szóló előterjesztéseket; nem látja indokoltnak a kamatok leszállítását és óhajtott volna, hogy Anglia kezességét vállaljon a kamatok pontos fizetéseért. A többi hatalmaknak pedig az ellen az egyezés ellen van kifogásuk, melyet Anglia előzetesen kötött Franciaországgal. Oroszország a szuezi csatorna semlegesítéséből követendő példát akar föllátni a Boszporusra nézve is. Végül pedig még se a francia, se az angol parlament nem fogadta el az angol-francia egyezményt.

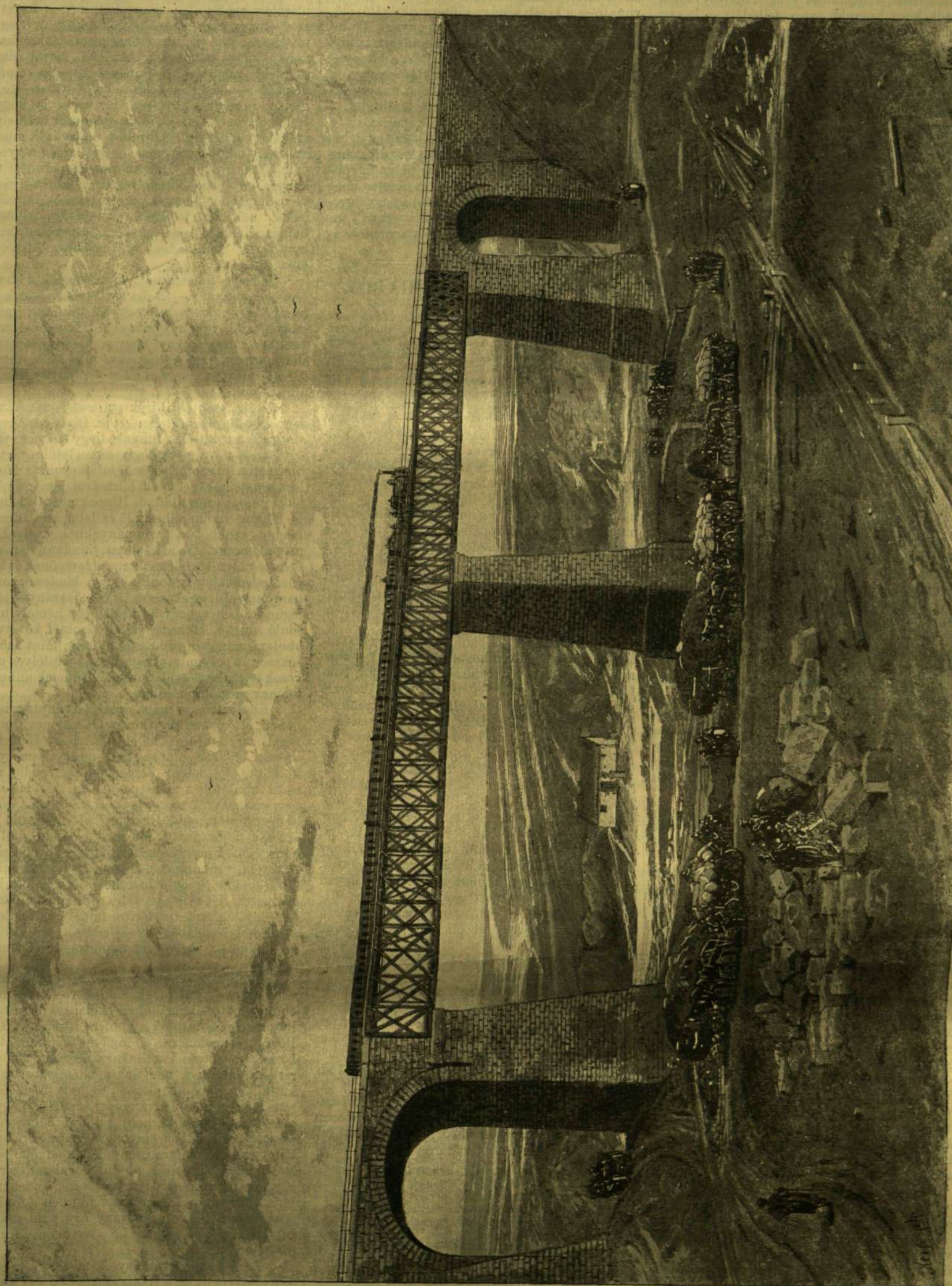
Mindezek elég okok, hogy a konferencia tárgyalásait késleltessék. Valószínű azonban, hogy a megegyezés létre jön, mert a konferencia eredménytelensége nagy bonyodalmak kezdete lenne; azt pedig egyik állam sem kívánja. Milyen megállapodások fogják lehetővé tenni az eredményt — ez a konferencia későbbi történetéhez tartozik.

* Afgán igazságszolgáltatás. Egy afgán nő válókeresetet nyújtott be Abdul Rahman előtt férje ellen, mivel az megkopaszodott. Az emir egy csopor aludtjeget öntetett a férj kopasz fejére s kényszerítette a nőt, hogy azt nyalja fel onnan. E lealázó büntetés után még föllítették a nőt egy számarra, arccal a fark felé s így vitték át a bazáron, hogy más nőknek ijesztő példálul szolgáljon.

* Egy csipet Pandora szelenczéből. ezimű «utolsó felvonást» hoztak a legutóbbi párisi farsang alatt divatba a kotillon-okhoz. A tánc végén ugyanis a feldiszipált nők egy apró, kardalaku törrel nagy dobozba nyulnak s ezzel valami csesebecsét, legyezőt, apró tükröt s más efféle vonnak ki, melyet azután emlékül megtartanak maguknak.

* A kolera-járvány két alkalmi lapot hozott létre Párisban. Egyik, «La Venette» ezim alatt, állítólag a megrémülteket akarja lecsendesíteni. A másik, «La Choléra» ezim alatt, a betegség ellen mindenemű tanácsokat és szereket ajánl.

* Női gyarmatot akar alapítani Kaliforniában egy társaság, melynek tagjai nagyjából elégtelen san-franciskói tanítónők. A kivándorló nők különösen déli gyümölcsöket akarnak tenyészteni s mivel az éghajlat igen kedvező, működésükre sikert várnak.

A BUDA-ÚJSZÓNYSI VASUT. — A KIS-TOBBÁGI VÖLGYÁTHIDALÁS.

Képek fényképe után.

A BUDA-UJSZÖNYI ÚJ VASUTRÓL.

A kis-torbágyi völgyáthidalás.

A budai-ujszönyi új vasut a napokban fog közforgalomnak átadani. Hazánk a vasutak tekintetében a legutóbbi évek alatt oly sokat haladt, hogy hasonló gyors fejlődésre alig van példa más államok életében. De az újabb megnyitni számos vasut-vonal mellett is különös fontossága van annak, melyből egy részletet mai képünk bemutat, a budai-ujszönyi vasutnak, nemcsak azért, mert hat megye területének formáját és gazdaságát emeli jelentősen, hanem mert piacot nyit a fővárosban oly vidékeknek is, melyeket eddig a Bécsesél való összeköttetés könnyévé volt az attól, hogy Budapesttel közvetlen érintkezésben álljanak. A budai-ujszönyi vasut Győr-, Sopron- és Mosonmegyei közönségének, mely eddig csak Bécsen keresztül juthatott hozzá, most már lehetővé teszi a rövidebb és egyenes uton való ideutazást is.

Az új vasuti vonalak megnyitásával szokásos műszakrendi bejárás e hó 4-dikén ment végbe a hivatalos személek és meghívottak nagy részvétele mellett. Ez alkalommal a bicskei állomás szép és kényelmes berendezése mellett, melyben, mivel József főherceg alsóti birtoka ide közel esik, a főhercegi család számára külön elegendő váróterem is van berendezve, — főleg a nagy viadukt vonta magára az általános figyelmet, mely a bia-torbágyi állomásnál emelkedik az alatta vivő út felett. E fontos és érdekes műépítményt szándékunk részletesebben ismertetni ezuttal. Róla közzölt képmű rövid magyarázatát.

A 90 kilométer hosszú új vasutvonal Kelenföldet elhagyva, derékszögben ágazik el jobbra, első állomása, Buda-Órs felé. Buda-Órsról kiágazó vonalban, utba ejtve Török Bálint megállóhelyét, Kis-Torbágy felé folytatatosan emelkedik a vonal, feljut az első vízvezetőhöz, melynek rayonjába egy szinte végtelennek látszó, 1200 méter hosszan elnyúló, s 19 méter mély bevágás, és ennek mintegy folytatásaként az egész vasutvonal leghatalmasabb és legérdekesebb műépítménye, a merész alkotású kistorbágyi völgyáthidalás (viadukt) tartozik.

Közvetlenül a viadukt előtt terül el madártalván Torbágy csinos falu, melynek házeit fehér fonalként választja el az országút egy-mástól. Ez országút fölött, mint egy hatalmas diadalkapu, emelkedik 24 méter szédítő magasságban a viadukt, a hátterét képező óriási töltésekkel derékszög alatt átszelve a Torbágyot Biával összekötő gyönyörű fekvésű völgyet.

Ez a völgyáthidalás, melyet képmű előtűntet, mintegy 24 kilométer távolságra esik Budapesttől, és közvetlen a bia-torbágyi állomás előtt fekszik.

Az esetleges felhőszakadások levezetésére is szolgáló nyílásban van elhelyezve a 100 méter hosszú vasszerkezet, mely középen egy karsu köoszlop, oldalt pedig óriási ellenfalak által van alátámasztva. Ugy a középső köoszlop, mint az ellenfalak 677 darab középső fekszenek s ezek összes hossza 6000 méter, a falazáshoz pedig 7000 köbméter használtatott föl. De még ennél is sokkal jobban meglep a rövid építési idő, — mely alatt a nehéz munka keresztülvitetett. Az építési időtartam ugyanis csak hét óra volt megszabva, melyből a három téli hónap levonásba hozandó.

1883 évi július 18-án vette kezdetét a czölöpözés. Négy gözcölöpverő gép dolgozott éjjelnappal. Szeptember 1-jén kezdetét meg a falazás, október és november hónapokban a falazás éjjel is folytatták s a munka-terek kivilágítása czéljából egy Ganz-féle villamvilágítási gép 6 ilylambóval állítottat föl, mely gépet 8 lőerejű lokomobill hozta működésbe. December 1-én vette kezdetét a völgyáthidalás vasszerkezetének fölláttatása és fölszerelése, s e czélra óriási állványokat állítottak föl, és 1884. évi február 20-án haladt először keresztül a völgyáthidalás végleges felépítményén az első gőzmozdony. Ezen naptól kezdve éjjelnappal 4 gőzmozdony 100 vasuti kocsival közlekedett folyton az áthidaláson, hogy a nagy építményhez csatlakozó töltéseket a kellő magasságig és a kitzított határidőig feltöltse. A völgyáthidalás elkészítése nagy befolyással volt az egész budapest-ujszönyi vonal elkészítésére, mivel a kavics- és anyagvonatok, míg az tökéletesen el nem készült, nem közlekedhettek.

Az egész mű, úgy a tervezés, mint a kivitel, dicséreti mestereit és emeli a vidék szépségét. Minden tekintetben nagy elismerést érdemel a budai-ujszönyi vasut kelenföld-szaári vonalrészét építő Wandler és Eichler féle vállalat, mely, tekintet nélkül saját érdekeire, e vonalrész s kivált a nagy mitárgyak kellő előállítására véget a legnagyobb anyagi áldozatokat is meghozta. A hidak és épületek kitűnő fehér és kékes meszkőből épültek, a könnyed és mégis biztos vasszerkezeteket részben a m. k. államvasutak gépjárára, részben az osztrák-magyar államvasut reszcai telepe szállította.

Az általános szakvélemények szerint itt a magas építményeknél határozott haladást lehet konstataálni a szinten legújabbak készült zimo-nyai vonallal szemben is, és az új pálya felépítménye, dacára annak, hogy a kavicsolás még nincsen teljesen befejezve, valamint a nagy figyellel készült töltések is oly jó állapotban vannak, hogy rövid idő múlva gyorsvonatok is közlekedhetnek rajtuk.

EGY S MÁS A KHOLERÁRÓL.*

I.

(A cholera keletkezése és legrégibb eredete. Szanszkrit írók a cholera-ról. A cholera Indiában. Európai utazók észleletei. Óla Bébé, a cholera-istennő és tisztelete. Allandó-e a cholera jellege Perzsiában? A mekka-i zarándoklások, szertartások és ritusok, mint a ragály terjesztő okai a hedászi zarándoklásoknál. A cholera behurcolásának tengeri és szárazföldi útja. A cholera 1823-ban, 1830-ban, 1846-ban és 1865-ben.)

Az európai hatalmasságok diesvágva szünetlen hódításokat tervez a távol világrészekben, s midőn diadalmas zászlókkal, szakmány-nyal megrakodva hazatérni szándékoznak, akkor odakapaszkodik a hajó farkára egy láthatatlan bacillus, s ingyen költségen elhozza magát vendégnek Európába, honnan aztán teljes évtizedig nincs az a hatalom, mely kiverje. Ez a világtörténelmi nagy aspirációk kegyetlen átka. Saját magában hordja büntetését, s míg ezeket nyer kivesben, gazdagságát, tiszter annyit vesz el a társadalom legbecesebb értékeiben, emberéletben és munkaerőben.

Kereskedelmi hajókon, zarándok-utazásokon kívül a háború hozta Európába legtöbbször a ragályt azon csiráit, melyek ma Toulonból, Marseilleből fenyegetik a civilizáció oly sok fáradsággal összealkotott nagy munkáját. A jelenleg dúló ázsiai cholera is kétségen kívül a tonkingi expedíció következménye, s a tengeren át hozott be, azon az uton, melyet a cholera újabb kizárólag használ, az 1865-iki járvány óta. A tengeren át való utakkal hirtelenebb és meglepőbb, mint az, a melyet a cholera szárazföldön át tesz meg, mint 1827-ben, 1830-ban és 1847-ben. Emlékeztünk rá, 1865-ben még alig vettünk tudósítást arról, hogy a cholera Mekkában dúl, s már a nyakunkon volt. A konstantinápolyi cholera-konferencia ugyan behatóan gondoskodott azokról a rendszabályokról, melyek a Vörös-tengernek a cholera közvetítésében oly döntő pontját veszélytelenre tegyék, de, mint már most meggyőződhetünk róla, hiában. A vész nem bizonyult oly könnyen legázthatónak.

Mi tehát ez a szörnyű és titokzatos betegség voltaképpen? Honnan ered, miben áll lényege, mik az ellenszerei, és milyen körülmények közt szokott időről-időre oly borzasztó következettséggel újra fölmerülni. Az orvosi tudományok még ma is csak általános tapogatózással tudnak e kérdésekre felelni. Számtalan elmélet támadt, meghatározandó a cholera-ragály természetét, de mindössze is csak azt lehetett eddig biztosan megállapítani, hogy Ázsiából jó s főfészke ott India. Pettenkofer, a cholera természetének, tüne-

* Macnamara: A History of Asiatic Cholera. London. 1876. — Prout: Le Cholera, Étiologie et Prophylaxie. Paris. 1839. — Quer durch Chryst. Forschungsreise durch die stidchinesischen Grenzländer und Birma von Canton nach Mandalay, von Archibald R. Colquhoun. Aus dem Englischen von A. von Wobeser. Leipzig. 1884. — Dr. Friedrich Küchenmeister: Handbuch der Lehre von der Verbreitung der Cholera und von den Schutzmassregeln gegen sie. Erlangen. 1872. — Geschichte der Pest, die von 1738 bis 1740 im Temeswarer Banate herrschte. Von Anton v. Hammer. — Summa observationum quas de cholera orientali a die XXIV Julii, usque diem XX septembris anni MDCCCXXXI in libera, regiaque civitate Pest nosocomiis collectas assistunt Josephus Pólya et F. Carol. Rothhut Pestini, apud Ottonem Wigand MDCCCXXXI. — Halász Géza: A Budapesteni uralgott járványos betegségek történelme, különös tekintettel a cholera-ra. Budapest. 1879. — Dr. Korányi Frigyes: Az ázsiai hányáskezelésről. Cholera asiatica. Budapest 1875.

teinek és terjedésének újabb egyik legalap-sabb kutatója, ki a talajméletet fölláttotta, kimutatja, hogy a cholera nevei a szanszkrit vagy régi indiai nyelvben a betegség három főtádjuma szerint jelölve, és pedig: vishujika (hányás-inger), alazka (göres) és vilambika (kimerülési stádium) — s e mellett még a következő elnevezések használatosak a cholera megjelölésére: dandálasika (göresmerőség), mahamari (nagy halálzás), továbbá mordeshin, mordshi, vagy modshi (innen a francia «mort de chien»), a hogy a kelet-indiai Goában még most is nevezik a cholera-t. Bizonyos az, hogy Indiában az ázsiai cholera az évszak bármely szakában előfordul, s tünetei ugyanazok mint nálunk, tudnillik nyomás és gyöngöses a gyomor táján, gyakori vizemű székeles, szünetlen hányás. A beteg bőre elvesztí ruganyosságát, szeméi mélyen beesnek, izmait gőcsök luzzák össze, nehezen lélekzik, szomszúsága égető, hangja elreked, teste hőmérséke gyorsan hanyatlal s nemokára végkimerülés állapotába jut.

Előzetes tünetek nem mutatkoznak a cholera-nál, sokszor 6—12 óra alatt bekövetkezik a halál, de rendszeren mintegy 30 óráig tart, míg vagy a halál, vagy a javulás előáll. Mindenesen azonban elismert tény, hogy csakis legelső kezdetén gyógyítható s átlag vége nem több, mint 50 százalék az, mely a megbetegedettek közül újra felépül.

A régi szanszkrit írók az orvosi tudomány legrégibb forrásait tekinthetők. Bizonyos Agni-veshárol azt hitték a hinduk, hogy tudományát egy Atreja nevű mythologia személytől nyerte. Sushruta szanszkrit írónál találkoznak a cholera tüneteinek megfelelő leírásával, a már említett vishujika név alatt, de Hippokrates, Galenus és Whang-Shoho is hasonló észleletekről adnak számot azokból a tartományokból, melyeket meglátogattak. Ők a cholera-t mindannyian az egészségtelen tápláléknak, rossz levegőnek és ki-gőzöléseknak tulajdonítják, az a cholera azonban, melyet leírnak, nem látszik járványos jellegűnek. Lehet, hogy a váltóláz egy némely hasonló tünetei, tömeges halálozásoktól követve, cholera színében tüntek fel előttük, mint azóta sokszor és oly mértékben, hogy tekintélyes orvosok is gyakran csalatkoztak a tünetek mibenlétének megállapításában.

Cholera-ról, a maga igazi járványserűségében, első ízben egy Correa Gáspár nevű portugál tesz említést, ki előadja, hogy 1503 tavaszán 20,000 ember halt meg Zamoryn, kalkuttai fejedelem seregében, és pedig részint himlőtől, részint pedig egy más villamgyors betegségtől, mely nyolcz óra lefolyása alatt elragadta áldozatát. Ugyan 1543 tavaszán is észlelte a járványos cholera-t Goában, hol a benszüllötték moryxi-nek (lásd fennebb mordshi) nevezték, s a halálozás csakhamar oly mértékűt öltött benne, hogy lehetetlen volt a halottakat eltemetni. Hányás, székeles, göres az izületekben és lábtalpon, rendkívül fájdalmak mellett, a körmök és lábak elfeketedés, ezek voltak azok a jelek, melyekről a portugál író említett tesz.

India keleti partjain még világosabb körvonaloiban tárul elénk a cholera létezésének emléke. Alsó-Bengáliában például a bennszülöttek sokáig imádták a cholera istennőjét, Óla Bébé-t. Macnamara, a londoni Westminster-kórház főorvosa, tanulmánya tárgyává tevén e retentő járványt, nemcsak meglátogatta a kalkuttai Óla Bébé-templomot, de le is fényképezte a benne levő bálványval együtt. A hagyományból az tűnik ki, hogy hajdani időkben egy asszony, az erdőben bolyongva, nagy köre bukant, mely a cholera istennőjének jelképe volt. E kö inádasá volt a hinduk fogalmi szerint egyedüli mód a ragály távolartására. Az istennő híre elterjedt s a nép mindenünnen özlött tiszteletére. Végre a bálvány egy papi család tulajdonává, s annak bő jövedelmi forrásává lett.

Eredetileg a bálvány bambusz-sátor alá volt elhelyezve, de a 18-dik században egy angol kereskedő, hogy örömet szerezzen bennszülött barátjainak, templomát építtette körül, melynek még ma is láthatók romjai, szertartásszerűleg áldozatokat hoztak a bálványnak, s az istennő papjai reggelenként bójtöltek, majd délután két órakor bizonyos tejkészítményt, úgy nevezték dhahet ettek s aztán éjszánapig egy szót sem ejtettek. Minden kedden és csütör-

tőkön három-négyszáz asszony ünnepelte ily módon az istennőt s csak este tértek haza. Különösen ápriltól juniusig, tehát a cholera tulajdonképeni évszakában, öltött nagy mértékűt a zarándoklás. Majd idő folytán az épület alkalmatlanlává lett s 6000 rupián újat emeltek, mely még ma is használatban van. A régi követ átvittek az új fedél alá is, s kissé kidolgozták, úgy hogy középen most csontvázat ábrázol, melyre az ölyv lecsap, s ennek hátán ül az istennő négy kézzel, jobbán Munsá, a kígyók istennője, mellette Siva, a romboló isten, azután jön egy asszony, kerő taglejtéssel, s egy férfi a ragálytól beteg. Az asszony Sivához könyörög beteg férje gyógyulásáért. Az istennő balján vannak még Sitala, a himlő istennője, és Sustí, a gyermek és csecsemők nemtóje. A templom még most is az ősi családunk birtoka s évenként 3—400 rupia jövedelmét hajt.

Kétségen felül áll tehát az, hogy a járványos cholera ismeretes volt már a régebbi időkben is Indiában. De Indián kívül is bizonyos tartományokban állandó jelleggel bírt. Támogatják e föltevést az ötven év óta Khimában, az indiai szigeteken, Afghanistanban, Beludzisztánban, az arab félsziget keleti és déli részén s Perzsiában előforduló járványok. A konstantinápolyi konferencián nem számítottá ugyan Persiát is azok közé a tartományok közé, melyekben a cholera-nak állandó tüzhelye van, de mindamellert az iráni fenlappal rossz egészségügyi viszonyai, a hullákkal való zarándoklások, a felületen temetkezések s különösen az 1851-től 1862-ig előfordult kilenc cholera-járvány Persiát is oly tartományyá teszik, melylyel a cholera-üggyel kapcsolatosan foglalkozniok kell az európai kormányoknak.

Igy áll a dolog Oroszországban is. A cholera csirák megállapodva némely helyeken, szenderegni látszanak télen át s tavaszoként rendszeren évről-évre dühöngve törnek ki. A kiewi buso rendkívülileg terjesztő ok a járvány továbbvitelére, ép úgy a hedászi is, honnan, sokak véleménye szerint, az 1865-diki ragály közvetlenül eredt. Ez évben itt, a Mina völgyében, több mint 30,000 zarándok holtteste feküdt, fátárságtól s betegségtől elpusztulva.

Lehet képzelní, minő pusztításokat okoz ily nagyszámú hulla jelenléte. A hedászi kérdés ennek rendén egész Európára kiható fontosságra emelkedett. Tudjuk, hogy minden muzulmánok életében legalább egyszer meg kell tennie a Korán által előirt zarándokutat, s a proféta sirjától visszatérve a hadsi szent nevet veszi föl. A hosszú és fáradságos utnak az év három utolsó hónapjában kell megtörténnie, melyeknek neve khevál, ziccaldi és zilidze. De a csődület olyan nagy, hogy az újév is elkezdődik s a moharrem hó is letelik, a nélkül, hogy a város visszanyerne rendes népességű arányát. 1865-ben, mikor a cholera kitört, több mint 150,000 zarándok volt együtt.

Vegyük ehhez még, hogy a mekka-i zarándoklás égető napon történik. Egyedüli itálát az utasoknak a teve bendőjében levő vizet kézi. Az oázis friss vizeit aránytér árulgatják a katonák és a kóbor arabok. Mihelyt a városba érkeznek, a zarándokok fáradságukat még fokozó gyakorlatokat kénytelenek tenni. A borbély lenyírja hajukat, szakállukat és levágja körmeiket; ugyanakkor fölöttik gyapju- és vászonból készült zarándoköltönyeiket jól elfödik derekukat és vállait, de fejüket fődetlen hagyják. Minél inkább siet valaki föltenni a kényelmetlen ruházatot, ki e vallásos gyakorlatoknak, élete veszélyeztetése árán, szemtanuja volt, annál nagyobbabnak tartják vallásos buzgótságát. A hőség és rovarok okozta viszkegéseket stoikus nyugalommal kell tűrni, s a híveknek csak tenyereikkel szabad magokat megvakarni, nehogy elnyomjanak egy rovat vagy kitépijenek egy hajszálát. Állhatnak árnyékba vagy fölemelhetik karjaikat a nap ellen, de tiltva van fejükre tenni valamit. Minden törvényességért egy bányát kell áldozniok. Az ünnepek három-négy napig tartanak.

Első teendő a Mekkába érkezéskor az áhitatoskodások. Roppant néptömeg közepette, mely a mosét körülállja, hetszer kell körüljárni a kaabát, kezdve a híres fekete követ, az aeralithon, melyről az arabok azt hiszik, hogy Ábrahámnak egéből hozták az angyalok. E körjáratok sok időbe kerülnek a nagy csődület miatt s nagy zivaj közepette mennek végbe. Második ünneplésesség az Arafát hegy megmá-

zása, hol egy fehérhaju öreg ulema, tevhatón ülve, prédikál az egybegyűlteknak. Sokszor Mekka és az Arafát között már éhségtől s szomszúságtól hullnak el egyes zarándokok s boldognak vallják magokat, hogy a szent földön halhatnak, mert azt tartják, hogy zarándok-ut közben halni el vértanúi halál.

Bizonyos pillanatokban az egész közönség felkiáltásokban tör ki s ilyenkor általános öröngés fogja el a fanatizált tömeget. Viszajövet a szent hegyről, a mi roppant tolongás között történik, mert a hegyet napnyugta előtt kell elhagyni, csaknem mindig számosan esnek áldozatul, mialatt Minába mennek, az Arafát hegy és Mekka között. A völgyben azután különös jelenet játszódik le. Több ezer állatot, tevéit és ökröt ugyanazon pillanatokban hasítanak föl. Másnap, az égető nap heve alatt, e hely dögvészessé válik. 1856-ig nem történt semmi intézkedés az ennek következtében előállható csapások ellen, a levágott állatok maradványait alig ásták el, némelyek még épen szabad levegőn rohadtak el. Csak újabb történet némi javításra, a mennyiben árkokat, csatornákat ástak s a deszinfekciót vas-szulfát-oldattal végzik. Mi ez azonban a szertartásokon résztvevőknek nagy számához képest, mely néha 100,000-re, 180,000-re is rug? Egyébiránt a zarándokok számát, a zarándoklás körülményeit, még magok a muzulmánok sem tudják biztosan, csak a nagy shérif, ki adót szed minden zarándok után, bírhat e részben részletekkel. Egyekben az egész szertartást még titok fedi, melyet csak két utazónak, Burkhartnak és Burtonnak sikerült némileg leleplezni.

Elég az hozzá, hogy ily karavánok Konstantinápolyba visszatérve gyakran beszélték el, hogy utjok alatt cholera-esetek fordultak elő. Néha agályokat is tápláltak Egyiptomban és Damasban a karavánok visszatérte iránt. Nem áll azonban az teljességgel, hogy a hedászi cholera-nak is helyi természete volna, sőt kiderült, hogy valahányszor mutatkozott ott, mindig a mekka-i zarándoklás után lépett föl, mindig hindu zarándokok hozták be. Nincs a cholera-nak bő bölesége, mint India: valahányszor kitört Európában, mindig bizonyos, hogy onnan hozott be, s az eltérés legfőlebb a behurcolás módjára vonatkozik.

A behurcolás e módjai azok már most, melyek a cholera-ragály észlelőinek figyelme előtt a legfontosabbak. Két útja van mindelőtt a cholera-nak, melyeken át a behurcolás végbemegy, ezek a tenger és a szárazföld, s ezeknek biztosítása, kell hogy legyen a nemzetközi egészségügyi intézkedéseknek feladata. Fontos emnélfogva a ragály útjának és irányának lehető részletes ismerete, a mennyiben bizonyos állandó inklinációval bir a vidékekre nézve, melyeken át utját veszi.

Igy az asztrákani 1823-diki kisebb mérvű cholera Perzsiából indult ki s a következő vonalat írta le. Ghilánba és Mazandaránba, Persia északi vidékeire érve, a Kaspi-tenger partján, ott szünetelt az 1822—23-diki télen át, hogy 1823 áprilisében Rechiben törjön ki újra. Innen a Kaspi-tenger nyugati partjában áthatolt az orosz határon Astaránál, juniusban. Astarából Lenkoranba tartott, néhány versznyire az előbbtől, hová junius 29-dikén érkezett. Majd Saliánt és szomszédását dulta föl, s végre szeptember 11-dikén Bakuban, 22-dikén pedig Asztrakánban észlelték, hol csakhamar elcsillapult.

Ugyanezt az utat írta le 1830-ban, csaknem helyesgről-helyesgre, csakhogy Asztrakánon túl meghoszabította utját Tiflitz felé, s szétágazott az egész Kaukázusban. Majd a Volga mellékén fel Oroszországbatörte innen tovább Európa más államaiba. Kievből 1830 decemberében látták, de a nagy hideg hamar kioltotta. Azonban újra fölmerült s Oroszország nyugati részén keresztül Lengyelorszáig hatolt, melynek határát elérte a Varsó ellen küldött orosz csapatokkal. Ápril 14-dikén kitört Varsóban, s csakhamar Galicziát, Moldvát árasztotta el. A Balti-tenger partvidékéről indult Anglia felé. 1831 november 4-ikén már a sunderlandi kikötőben mutatkozott, következő év január 27-dikén Edinburghban, s február 10-dikén Londonban tört ki s így került tovább Irlandba, Franciaországba és Hollandiába. Ugyanonnan érkezett 1832 márczius 15-dikén Calais-ba, s tizenegy nappal utóbb már Párisban észlelték, honnan aztán, mint közös gőczből, mindenfelé szétágazott.

Az 1846-diki cholera útja is mindenben megegyezett az előbbiekkel. Ghilán, Mazandarán, Salián, Baku, Asztrakán, Tiflitz és a Kaukázus voltak ismét azok a pontok, melyek irányát jelölték. Rendkívül fontos ez utvonálnak ismerete, mert azt mutatja, hogy a cholera szárazföldi útja mindig ugyanaz. Főlismertek ezt az európai kormányok csakhamar s kielégítő rendszabályokat tevén ez utak biztosítására, már-már kizárták hihették a szárazföld felől való veszélyt, mikor egyszerre váratlan módon csalta meg a ragály a tudósok számításait s 1865-ben újra betört, ezuttal a tengeri utat véve irányul, s behozonyta azt, hogy a Kaspi-tenger vidékének lokalizálásával még nincs minden megtéve, hanem a tengeri ut megóvása czéljából nélkülözhetetlen a Vörös-tenger ragálymentesítése is. A konstantinápolyi kongresszus, sajnos, nem oldotta meg a kérdést, s ime, most már másodsor veszi a cholera a tenger utat, hogy befészkelje magát újra Európa államaiba.

BÁRO ZESNER EZREDES ELESTE 1849-BEN.

Chernel Kálmán urnak a «Vasárnapi Ujság» legközelebbi számában «Huszárviesség 1849-ben» cím alatt báró Zesner esetéről irt érdekes czikkéhez azt hiszem nem érdeketlen az alábbiakat is csatolni, melyeket Zambelly Lajos ezredes urnak, a VII. hadtest tábornaki főnökének általam épen most saját alá rendezett emlékirataiban találtam.

*Tőlünk — írja Zimbely — és Kmettytől a száguldó csapatok folytonos mozgásban voltak; mindent a kezünkhez juttattak, mi az ellenség számára szállítottott; a gurillák szintén távolabbra hatoltak és gyakran hoztak Győrbe egész szállítmányokat, melyeket az ellenségtől foglaltak el.

*Egy őrtárat a Csornán maradt portyázó csapatól junius 13-án Mihályi helységhez közeledett s itt vett észre egy onnan felénk utazó ellenséges tiszteket.

*Legénységünk, mely mind újonezokból állott, csak a vezetőink volt egy Hunyady-ezredbeli régi huszár, mindjárt körülfogta kocsiját és utóbbi kijelentte a törzstiszteket: hogy foglya. Ez erre készséggel megadja magát és a kocsi Csorna felé tovább megy; egy erdőske közelébe érve, a törzstiszt hirtelen kilizza kardját, melyet a huszár elővigyázatlanásból nála hagyott, s a kocsirol leugrik; vagdos maga körül jobbra-balra, miközben a patruille-vezetőt mellén megvágja, a legénység lovai szerteszét ugranak, a tiszt tért nyer s az erdő felé szalad.

*A huszárok utáná rohannak, de mivel a lovak a kardot villogtató tiszthez nem akartak közeledni, az öreg huszár leugrik lováról, kies egy alkalmas pillanatot, a tiszt közelébe ugrik, őt mellén, ez pedig a huszárt torkán ragadja meg. Utóbbi gyengébb volt s így kardjával egy vágást mér a törzstiszt fejére, egyenesen orrát találja, mire az összeesik és a huszár dühében még két vágást intéz a fejére. A tiszt meghalt.

*Másnap a halott Győrbe hozottt és báró Zesnernek, a császár-uhánusok ezredesének ismertetett föl.

*Hogy miként történt a dolog, rögtön vizsgálat alá vették, mire a fentieket tudtuk meg. Kocsisa monda, hogy a tiszt azt gondolva, hogy Wyss tábornokot Csornán találja, ide akart utazni. *Iratok nem találtattak nála, mert a legénység őt kizsebelte, csak nadrágja egyik zsebében találtattott egy levélke, melyre menetrejő és a napi dátumok voltak följegyezve, hogy egyik vagy másik osztályt mikor és hol találandja föl. Ebben állott az is: «den 13-t. Gen. Wyss in Csorna, 14. Rasstag, 15. Enese—Raab.

*Miért nem érkezett meg Wyss Csornára 13-án, nem tudhattuk meg.

*Megkérdeztevé a huszár, miért adott még két vágást a már ugys a földön fekvőnek, felelé: láttam, hogy ezen egy sebében meg kell halnia, hogy soká ne szenvedjen, még két másikat adtam neki.

*En azon voltam, hogy báró Zesner ezredes katonai díszszel temettessék el, de Pötenberg, másnéven barátja a czeremoniának, ezt nem akarta és így a holttest egész csendben lett eltakartva.

Egy egész fogor 55 forint

Egy műfog 10 forint

GRÓSZ LAJOS

a nagyérdemű közönségnek legjobban berendezett fogtechnikai műtermét ajánlja, hol is teljes jótállás mellett mindennemű

műfog és fogor,

valamint műleges szájpadiás (Obturator) a legújabb amerikai mód szerint készítenek. Készítvényeknek szoliditása mellett az általa 16 évi gyakorlati bel- és külföldön szerzett tapasztalatok tanusítják.

Műterem:
Budapest, IV., Magyar-utca 1. sz.
a hatvani-utca sarkán. 9808

1884. június. 91. sz. 1884. június.

BUDAPESTI SZEMLE

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Az Arthur monda-körből: Tennyson idylljei. I. Gareth és Lynette. Angolból. — Szász Károlytól.

A Trojai ásatások osembertani jelentősége (III). — Tégiás Gábertől.

Az ingatlan vagyon megemeltetésének fejlődése és mai állása Poroszországban. (I). — Lukács Bélától.

Az élő anyag és az egyéniség. — Ifjabb Apáthy Istvántól.

Anyja és grófné. (VII.) Regény — Pálffy Alberttől.

A pessimismus egy új bírálója. Ambrus Zoltántól.

Értesítő. Pálffy Albert: Eszika kisasszony professzora — d. — Favaro A.: Galileo Galilei e lo studio di Padova — r. — Der Elementarbildungsgrad in Oesterreich-Ungarn. — sz. — Nyílt levél a szerkesztőhöz. — Csiky Gergelytől.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80-90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkétszer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget az eszméről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Előfizetéseket minden könyvtár elfogad. Bécsben, Széchenyi György cs. kir. egyet. könyvtára, I. Stefansplatz Nr. 6. Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárakhoz, a kik szintén föl vannak baltalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT,
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

HAZAI IPAR

Levélpapír-újdonságok

jelentek meg

RIGLER JÓZSEF EDE

budapesti gyártelepében.

Kaphatók a gyártelep belvárosi raktárában

kecskeméti utca 13-dik sz. a.

Kimerítő árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

Gyártelep: VI. rész-utca. 55. sugárútról jobbra.

ANDEL J. ÓVSZERE A MOLY ELLEN.

Moly elleni óvszerem a legbiztosabb védelmet nyújtja arra, hogy a teli ruhákba, szőrmékbe, butorokba, stb. a rendkívül kártékony moly ne fészkelje magát; a leghatásosabb és legszilárdabb különlegesekből van úgy összeállítva miszerint annak biztos hatására teljesen számolható.

Ára üvegenként 25, 35, 50 és 70 kr.

ANDEL J. tengertüli rovarpora.

Nem tévesztendő össze a közönséges fereggörrel. A tengertüli por direkt készített specialitás s biztos hatású. Alkalmazása új szerkezetű s olcsó 1579

fereg-porzó fecskendő

Állal történik. — Az említett por, mondhatni, természetfeletti erővel bír, kiirtja a molokat, bolhákat, svábbogarat, munkaféreg, molyt, legyet és hangyaféreg, egyáltalán az egész fereg létet csodálatos gyorsan, biztosan és pedig olyképp, hogy a feregekből semminemű maradvékot sem hagy vissza. Ára üvegenként, 20, 40, 60, 80 kr. és 1 frt. Egy darab feregporzó gép ára 45 kr.

Budapest Török J. gyógyszerésznél, király-utca 12.

Továbbá B.-Csaba: Badics. Besztercebánya: Gollner. Brassó: Jekelius. Eger: Köllner. Eszék: Dienes. Kaloosa: Horváth. Kecskemét: Katona. Komárom: Kovács. Léva: Medveczy. Losoncz: Kirchner. Miskolc: Szabó Gyula. Munkács: Traxler. N.-Vár: Molnar. Pozsony: Pisztor. R.-Szombat: Liszka. Szarvas: Bart. Székesfehérvár: 9804. Deballa. Zólyom: Stech.

Folyó évi augusztus 1-jétől sugár-út 13. sz. Landon-utca sarkán.

Varrógépek,

a Wheeler & Wilson Mfg. Co.

1872 New-Yorkból

cs. k. udvari szállítótól, csakis

Otto Herman-nál

(OHM C. O. UTÓDA)

Budapest, V. József-ter 5.

Különösen ajánljának az egyenes tűvel ellátott új horog-(Greifer)-varrógépek háromféle kivitelben, családok és iparosok részére; mint a jelenkornak legjobban varrógépei, a párizsi világiállításán a legnagyobb díjak „Grand prix” egyikével lettek kitüntetve.

FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME

9935

CHUTZ-MARKE

Szeplő, napsütés ellen

májfoltok, pörsekenek ellen

A folyékony glycerin-creme sikerült egyesítése a legártatlanabb szerekeknek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frissességét főtartják. Ez eltér az eddig közönségesen használt glycerin-illatszerektől, melyek a glycerinon kívül semmi nem hatályos részeket nem tartalmaznak. Ára frt 1.20.

Legfinom. glycerin-szappan
glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztít és élénkíti a bőrt, és a finom piperezsappan minden kívánt előnyeivel bír. Darabja 35 kr.

Párizsi hölgypor (legfin. poudre de riz)
a bőrnek leggyengédebb fehér szint adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknek, úgy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — Egy doboz ára 50 kr., (fehér és rózsaszínű) tollal 1 frt.

Kézmosó-por
mandula-szappan és spermaceóból készítve, a legártatlanabb arcz- és kézbor-tisztító szer. — Egy doboz ára 50 kr.

Rouge végétal arczpirosító, ára 50 kr.

Török József gyógyszerésznél, Budapest, király-utca 12.

Hámított párizsi hölgypor-tól óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódnak, melynek dobozán, valamint használati utasításán a fenti védjegy látható.

Földbirtokosok figyelmébe

ajánlom Champlain szálkás, Defiance kopasz tavaszi amerikai tiszta búzát vetésre, kicsiben úgy nagyban, 15 frtért o. é. métermázsáját; az összeg előleges beklődése vagy előleg fizetése mellett utánvéttel. A buza készen lesz, ha az idő kedvező, július vége felé, és a vevőnek tetszése szerint küldhető a szemet. A nyomtatás loval történik, mert a gép összetörni a szemet, s így vetésre nem alkalmas. A t. vevőknek figyelmébe ajánlom sietősen intézkedni, nehogy rendelkezésükkel elkéssenek. Minta annak idejében kívánatra küldetik Legkésőbbi vaantállomások Er-Mihályfalva és Nagyvárad. Termelő: **Rigó Sándorné** Margittán, Bihar megyében. — Az ilyen fajta búza ára a mag-üzletekben 36-40 frtért jegyeztetik métermázsánként.

KWIZDA KÖSZVÉNY-FOLYADÉKJA

évek óta kipróbált, jeles szer

köszvény, csúsz és idegbántalmak ellen.

Jelesnek bizonyul fizamodások, az izmok és idegek feszültsége, vérérfutások, zúzódások, a bőr érzéketlensége, továbbá helyi gőrcsök (lábikragörök), idegfájás, s kötelek után szárazzott daganatok ellen; főként erősítő szer nagyobb fáradságok, gyaloglások, stb. előtt és után, valamint elhaladott aggkorban beállott gyöngeségeknél.

Valódi minőségben a következő cégeknek: Budapest nagyban: Török József gyógyszer, király-utca, Strobenz testv., Thallmayer A. és Seitz, Pillech F. (keresepi udvar); Kochmeister Frigyes utóda.

Fő letét: KWIZDA FERENCZ JANOS
kerületi gyógyszer. és cs. k. udv. szállítónál Kornenburgban.

Egy üveggel 1 frt o. é.

Ezen kívül a koronaországok majd minden gyógyszer-tárában vannak letétek, melyek a vidéki lapok által időnként közönségre hoztatnak.

Szíves megfigyelésül. E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig Kwizda köszvény-folyadékát kérni és arra figyelni, hogy ép úgy minden üveg, valamint a carton is a főnebbi védjegyvel van-e ellátva. 709

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvkereskedésben kapható.

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI.

Olosó kiadás. — Egy-egy füzet 50 kr.

- 1-2. A bafi.
3. Zólyomi.
- 4-6. Az utolsó Batori.
- 7-10. A csehek Magyarországnban.
- 11-14. Zrinyi a költő.
- 15-16. A könnyelműek.
- 17-24. II. Rákóczy Ferencz.
- 25-26. Eszther.
- 27-28. A rom titka.
- 29-32. A hat Uderszki leány.
- 33-35. A két barát.
- 36-40. Jósika István.
- 41-43. A zóld vadász.
- 44-49. Egy néger szabadsághős.
- 50-51. Két királynő.
52. Egy kétemeletes ház Pesten.
- 53-55. A szegedi boszorkányok.
- 56-57. A nagyszabani királybíró.
- 58-59. Az első lépés veszélyei.
- 60-61. Akarat és hajlam.
- 62-64. Jő a tatár.
- 65-66. Pygmalion vagy Egy magyar osz-lád Párisban.
- 67-68. A rejtett seb.
- 69-71. A tudós leány a.
- 72-74. A gordiusi csomó.

JOSIKA MIKLÓS BESZÉLYEI
és kisebb regényei.

Új olósó kiadás. — Egy-egy kötet 50 kr.

Az élet utjai.
Élet és tündérhon. 3 kötet.
Viszhangok. 2 kötet.

Jósika Miklós. Két élet. — Kakukszó. Két kötet. 2 frt.
— A két mostoha. Történelmi regény 2 kötet. 2 frt.
— A végváriak. Regény. Három kötet. 3 frt

Jósika Miklós. Régibb és újabb novellák. 4 kötet. 3 frt 20.
— Regényes képletek. 3 kötet. 2 frt 40.

VASÁRNAPI UJSÁG

29-İK SZÁM. 1884. BUDAPEST, JULIUS 20. XXXI. ÉVFOLYAM.

Közléselti főtételék: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 •
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt
félévre 4 •
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt
félévre 3 •

Külföldi előfizetőkhez a postallag meghatározott vidéki és csatlalód.

PEKRY LÖRINCZNÉ PETRŐCZY KATA.

Egy magas műveltségű régi magyar főúri hölgy, mely érzelmű, szelíd, vallásos kedélyű költőnő politikai és irodalomtörténeti jelentőségű alakját kívánjuk ez uttal olvasóinknak bemutatni s viszontagságos hányattásokban gazdag életét megismertetni ama terjedelmes, kimerítő tanulmány nyomán, melyet Thaly Kálmán, a Rákóczi-korszak jeles történésze írt e nevezetes nőről.

Petrőczy Kata Szidónia 1658 végén született s a XVII-ik század második s a XVIII-iknak első felében élt s a magyar műköltők között, kiknek művei fönmaradtak, tán a legrégebb. Származása igen előkelő. Sarjadéka volt Felső-Magyarország egyik legtekintélyesebb és leggazdagabb családjának, leánya Petrőczy és Kaszavári báró Petrőczy Istvánnak és Késmárki gróf Thököly Erzsébetnek, — a nagyíri Thököly Imre «kurucz királynak» tehát unokatestvére.

volt. Anyja fiatalon, alig 30 éves korában elhunván, Kata Szidónia anyja nélkül, árván növekedett, egyedül szerető atya gondjai alatt, ki egészen gyermekét, az ifjan elesett János, a hadi pályán később híressé vált István és a legifjabb Kata nevelésének s a közügyek előmozdításának szentelvé életét.

Petrőczy István férfikora I. Lipót uralkodásának közepére esett, arra az időre tehát, midőn a haza eltaposott szabadságért annyi jó és igaz hazafi vértett el. A Wesselényi-, Zrinyi-, Frangepán-, Nádasdy-, Rákóczi-, Thököly-név mellett ott találjuk a Petrőczy Istvánét is. Az 1667-iki besztercebányai gyűlésen ő is egyikeül lön megválasztva az összeesküvés fejeinek, sőt a vakmerő Witthnyedy terve szerint a fogságba ejtendő császárnak az ő vára, Kaszavár volt kitzve börtönlül szolgálni.

Az összeesküvés fölfedeztetvén, rossz napok virradtak a hazafiakra. Petrőczy javait a császár részére lefoglalták, mindenét elveszté s mint halálra keresett pártitűt és fölségsértőt, Rákóczi

fegyverletétele után nem tehetett egyebet, mint a még akkor gyermek Thököly Imre példájára, három gyermekével együtt Apaffi fejedelem véd-szárnyai alá Erdélybe menekülni.

Az ekkor még csak növendék leánya a bujdosásban ismerkedett meg az ország egyik legdelibb s legszellemesebb ifjával, gr. Bethlen János fejedelmi tanácsur nagy gonddal nevelt mostoha fiával, *Pekry Lőrincz*-el. Megszereték egymást s a fiatal, gazdag erdélyi nemes nemsokára örök ifúságot esküdött a bujdosó magyar főúr bájós leányának.

Mig a fiatal pár boldog házassága első éveit élvezte, az ősz Petrőczyt a leigázott haza fájdalma nem hagyta pihenni. 1671 nyarán az Erdélybe bujdosott magyar rendek nevében követségben járt a török portára, segély reményével terve vissza, két szép fiával a kuruczok zászlói alá sietett a Tisza sikkjára, hol a csakhamar tizenötözerre szaporodott had egyik tábornoka lön, Spankau császári vezért átverte a Tiszán s Kassára szoritotta, ennek kül-

PEKRYNÉ PETRŐCZY KATA SZIDÓNIA. (A nemzeti muzeumi képtár olajfestménye után rajzolta Kimmach László.)
PEKRY LÖRINCZ.